

Egy eladó nézetei

Naplót kezdtem — teljesen nevetséges. Nem mondanám, hogy valaha is naplóellenes voltam. Többet például olvastam is. És szinte minden esetben szívesebben, mint a gimnáziumi olvasmányokat. Most, hogy magam is naplővezetésre szántam magam — szántam? kényszerítő szükségét éreztem! —, valahogy mégis lányosan rózsaszínűnek tűnik az egész. (Bár hol az a lány, aki ma még naplót vezet?)

Először is tehát: nem naplót írok — ezek csupán feljegyzések.

Másodsor: feljegyzéseim és ez a füzet nem köteleznek semmire — arra a rabszolgamunkára sem, amit a naponkénti írás jelentene.

De miért kezdem máris kibúvókkal, mellékes szempontokkal, amikor alig hat órával ezelőtt még olyan erős szükségét éreztem a beszédnek, hogy — most úgy tűnik, indokolatlanul — majdnem önvalomásba kezdtem a „kartársaknak”. Nem is tudom, honnan támadt az ötletem, amikor rohamom (minek nevezném másnak?) nem csillapulván, kértem a kollégákat, figyeljenek az én szektoromra is, majd átugrottam a papirosztályra, kiválasztottam ezt a füzetet, amibe most írok, azzal a szándékkal, hogy este itthon mindent lejegyezzenek, ami történt. (Miért is nevezném tehát naplónak? Nem volt több a szándékom, mint hogy azt a néhány percet leírjam, amit fél három tájban oly nehezen éltem át.)

De hát mi történt? Jóformán semmi. Figyelemre is alig méltó az egész. Most, több mint hat óra múltán, szinte már nem is tartom fontosnak. Mit ülök itt, mint valami lány? Minek szedegetem össze a nap morzsáit? Egy apró megingás, amit most hajlandó vagyok szédülésnek tekinteni, pusztán biológiai mozzanatok, több óra elteltével miért lenne fontos? Hogyan őrizte volna meg jelentőségét mostanáig, ha sem láz, sem a betegség más kísérőjelensége nem tört ki rajtam? Félnék felidézni, mi történt? Hiszen alig történt valami, ahogyan az előbb is írtam már! Vagy valójában minden lefokozódik egészen rövid időn belül? Ami az előbb jelentős volt, alig valamivel később már teljesen valószínűtlennek tűnik? — s mindent kitöltő zsarnoksága a mi nevetséges gyengeségünk jele lesz? És mindent inkább, mint a nevetségeséget! Jobb, ha az ember semmit sem hagy eluralkodni magán. Elképzelem, mit éreznék most, ha ahelyett, hogy a füzetvásárlásba menekültem volna, fecsegni kezdek a kollégáknak! Brrr. Viszont most megértettem a nők rögtöni fecsegésigényét: „Addig üsd a vasat, amíg meleg!” — de mit kezdek én most már az egésszel, amikor dermedt vas a délutánom? Ismétlem: affelé hajlok, biológiai megingás volt az egész.

Ebédről visszafelé jövet éreztem, hogy túlzottan tele vagyok, s az az egy pohár sör, amit már tele gyomorral ittam, nem mozdít bennem semmit, mintha az ebéd teljesen kitöltene a gyomrom, mint a disznósajt tölteléke a bőrt. Éreztem, hogy csak a kávé segít. Kávét, mint mindig, most sem az étteremben ittam, mert a női fehérműosztály hölgydolgozóihoz jártunk át; ahogyan a forgalom engedi, ők főzik nekünk is.

Az utcán kigomboltam a télikabátomat. Már átmenetet kellett volna felvennem, mert a kora tavaszi időhöz túl melegnek bizonyult a téli. Valahogy a szép idő sem érdekelt. Verdeső, laffogó kabátszárnyaim sem tudtak jókedvre deríteni, s nem tudtam odatartani magam a napnak arra az öt percre sem, míg az áruházba visszaértem. Csak a kávéra vágytam. Tényleg sokat ettem, vagy tavaszi fáradtság? — kérdeztem magamtól. Jobb lett volna mégis, ha kivételesen az étteremben is fogyasztok egy kávét? A vérnyomásom, amilyen alacsony, elbirta volna még a hölgyekét is a fehérműosztályon. A koraszülöttségem az oka, mondta anyám; de szerintem tőle örököltem. Képes aludni egy bögre méregerős feketével is. Attól legfeljebb horkol. Lehet, hogy már most is alszik, tévézés közben. Szóval délután enyhe főfájást éreztem, álmoság és fáradtság tört rám. Míg a lépcsőn felmentem az emeletre, minden vér alászállt bennem. Szokásom szerint megmostam az arcomat, hogy az étterem elegy ételszaga ne irritálja óráig az orromat, s ez most a fejemnek is jót tett. Abból is gondoltam, hogy valami nincs rendjén nálam, és valószínűleg lassabban jöhettem vissza az ebédre, mint szoktam, mert az első főzet kávéból már nem jutott, mint egyéb napokon, s várnom kellett.

Visszamentem a helyemre, s úgy álltam, hogy a próbatükörben lássam magam, de ne tűnjék fel senkinek, hogy magamat bámulom. Nyúlánk alakom a sápadtságtól még elegánsabbnak tűnt, mint rendszerem. Eladói köpenyem sem tudta eltakarni ápoltságom és jólöltözöttségem. Az egész valahogyan mégsem imponált. Legszívesebben körbefordultam volna, hogy minden oldalról szemrevételezzem magam, mint egy vevő, aki tetőtől talpig újra öltözött. Tettem is egy önkéntelen mozdulatot, amitől a tükörképem hullámozni kezdett, akár ha víztükörben nézném magam, és kavicsot pottyantánék az arcomra. (Ilyen távolságról valószínűleg a foncsorozás hibája ütközött ki, őlük most eszembe.) Akkor viszont nem tudtam, szédülök-e vagy a tükör játéka miatt vannak látászavaram. Meghökkenve meredtem meg. Ettől az alakom ismét kismúlt a próbatükörben. Majd újból megmozdultam — ugyanaz a szédítő, émelyítő varázstükör-imbolygás. Megmerevedtem. Most viszont hasztalan, mert a szédület nem hagyott el. Mozdulatlanságra törekedtem, jó ideig szemben álltam magammal, most már teljesen leplezetlenül. A távolság ellenére próbáltam kifürkészni arcom titkait, mérlegeltem a benyomást, amit másban kelthettek. Néha úgy rémlett, nem is önmagamot látom ott szemben. Álltam ott, és valami azonosítási pontot kerestem elködösült emlékezetemben. Életem semmilyen részlete nem ötlött eszembe. Semmi emlékem nem volt arról, aki sóbálványmerereven állt velem szemben. Talán még azt sem tudtam volna megmondani, hogy hívják, hol lakom. Elléptem a tükör elől. Egyszerre az az érzésem támadt, mintha óra ketyegne ben-

nem, és igen pontosan, külön-külön egységként, a maga súlyának megfelelően éreznék minden percet. Életem elmúló perceit. Megijedtem? Nem is tudom. Most józan megfontolással azt mondhatom, hogy huszonnégy év, az én huszonnégy évem, nevetségesen kevés az ijedtségre. Tehát nem ijedtem meg? Vegyük úgy. Viszont pontosan emlékszem, mire éreztem magamban hihetetlenül erős ösztönzést: „Meg kell jegyezmem mindent, meg kell hogy maradjon bennem minden pillanat.” Mintha strandon bukkantam volna fel a víz alól, ahol is a néma világot vidám ricsajozás váltja fel, úgy tört a fülembre az áruházi zaj, s mintha hályog hullt volna le a szememről, és mindazt, ami az áruházban naponta előttem volt, akkor láttam volna először. A töméntelen árucikk a maga egyedi különvalóságában jelent meg. Az eddig nagyvonalúan áttekintett látvány most tobzódo részleteit szórta a szemembe. Részletek, részletek, részletek és még egyszer részletek! A szemem valósággal falta őket, s az agyam erőlködve igyekezett lépést tartani, mintha mondjuk, valamilyen számtáblázatot próbálnék — hasztalanul — rögzíteni. És amit befallt az emlékezetem, azt most is látom (a teljes áruházat vevőkkel együtt), s a délután emléke ebben a percben úgy csap rajtam végig, mint az elrohanó teherautó szele a gyalogoson.

Hát ilyen lennék? Így kivetközhetek önmagamból? Nem, nem. Soha nem is voltam ilyen. Én tulajdonképpen szentelen vagyok. Nem is szentelen, csak éppen jobb szeretem figyelni a dolgokat. Olvastam valahol, hogy vannak mozinézők, akik az első sorokat kedvelik, mert így jobban „benne vannak” a filmben. Én nem, én szívesebben ülök a hátsó sorokban, lehetőleg a legutolsóban. A film az film, és én néző vagyok. Csakhogy most (azaz délután) megmagyarázhatatlan érzéseim elborítottak mindent, miközben szemem teleobjektív módjára tapadt az áruházi látnivalókra, agyam mint egy számítógép memóriaegysége, feszülten kattogott. (Bár fogalmam sincs, az kattog-e. Egyáltalán: magamnak miért szükséges bármiféle hasonlat?) Attól féltém, elhullajtok valamit a látványból, s ezzel az életem leszel kevesebb.

„Fölírni, följegyezni mindent!” — jutott eszembe a mentőötlet. Átrohantam a papirosztályra ezért a füzetért, amibe most írok. Míg kiválasztottam, megvettem, valamelyest megnyugodtam. Akkorra a második főzet kávé is lefolyt, mivel a többség már ivott, ebből a szokásos adag fölött jutott. A megszokottnál nagyobb adag koffeintől végleg helyrebillentem. Kábultságom elmúlt, izgatottságomnak nyoma sem volt, legfeljebb az újbegyeimbem éreztem némi bizsergést. Valami alaktalan úr maradt a mellemben, majd egészen tisztán formát öltött bennem a helyrehozhatatlan mulasztás érzése: eddigi életemből nyomtalanul múlt el fölöttem minden. Mintha idáig emlékezet nélkül éltem volna.

Ha délután ott a kávé után megkérdezem magamtól, mi a további szándékom, azt hiszem, nem lettem volna eléggé tisztában magammal. Mint ahogy sohasem éreztem magamban igazi indítást — mondjam így: elhivatottságot — semmi iránt. Azt mégsem mondanám, hogy az ambíció hiányzott belőlem. Még ha hiányzott volna is, mivel magyaráznom, hogy egészen a tükörjelenet idejéig várakozásban éltem? Cincinátusnak éreztem magam, egy titkos nagyrahivatottnak (mire?), s magam előtt is titkolva, azt reméltem, hogy majd a tömeg fogja tőlem követelni, hogy váltsam is valóra a bennem rejlő lehetőségeket. Mindez pusztán annak lenne köszönhető, hogy anyám külön latinra is beiratott („Latin nélkül nem mehetsz előre!” — hogy honnan vette?), és így tudok Cincinátusról, akit az eke szarva mellől hívtak el diktátornak? No nem! Cincinátus mindössze — bár ez nem kevés — nevet adott bennem valaminek, ami eddig elhomályosította a tekintetemet: lehetnék bármi, de én arra várok, hogy megszólítson az, amivé lennem kell. És a ködből most kiváltak a részletek! Bennük érzem a várva várt felszólító erőt. Mégis, mit kezdjek ezekkel?

Ez nem elhivatás! Vagy talán igen? Délután persze még azt hittem — a zárásig volt időm rágódni, a forgalom gyér volt —, ezeket a záporozó részleteket kell rögzítenem magamban: az emlékezet zsúfolt raktárára van szükségem. Most, több mint hat órával az események után, erre már nem érzek ösztönzést. A részletek kérdéskörében azonban, azt hiszem, az van elrejtve, amit úgy nevezünk, hogy a „saját elméletem”.

Mindig elcsodálkoztam azokon az embereken, akik valamilyen kérdéssel kapcsolatban így nyilatkoztak: „Erről én azt szoktam mondani...”, „ezzel kapcsolatban az a — már többször hangoztatott — véleményem...” stb., stb. Éreztem mindig, nekem többre kell törekednem. Egyetlen elvet kell találnom — ami áthat mindent. Feljegyzéseimet tehát ennek a kutatásnak szentelem.

Azt hiszem, délután rábukkantam erre az elvre, ha nem is axiomatikus tisztaságában. És ha most nem is változatlan hevességgel elevenedik fel a délután, arra jó, hogy tisztábban lássak.

A részletekről van szó — mint már említettem.

A részletekről pedig a következőket gondolom.

Például: az elegancia nem más, mint a részletek összhangja. Nem elég a jólöltözöttség, azaz nem elég a divatos öltöny. Kell hozzá az is, ami nem látszik. Az ápoltság, a fehérmű, a desodor, a borotva minősége, az arcszesz is, a testtartás és a mozdulatok begyakorlottságon alapuló biztossága, párosulva bizonyos kiszámítotttsággal — ilyenekre gondolok. A részleteket látom mindenben, ahogy most sorra veszem az élet egyes területeit. Mindent kitölt, felapróz a részletezettség. A részletek kora, azt mondhatnám.

Mindezt a magam munkájában, a saját szektoromban (FÉRFIZÁKÓ, -ÖLTÖNY) is tapasztalom. Munkám olyan, hogy általában nem jelent túl nagy elfoglaltságot, inkább figyelmet igényel. Mint általában mindenhol, nálunk is, vevőinknek szabad válogatási és próbalehetőségei vannak, legfeljebb a zakót segítem fel olykor-olykor az igényesebb vagy ügyetlenebb vevőinkre. Van tehát időm a nézelődésre. (Inkább azt teszem, mint fecsegek.) A figyelés így is kötelességem (nagy néha tolvajlás is előfordul), ezért kényelmesen, feltűnés nélkül nézhetem az embereket. Megfigyeltem, milyen szívesen máskálnak az árubőség-

ben (részletek!). Hozzászórtak és igénylik a változatosságot — a részleteket!). Ha termelési értekezleten egyszer kifejténém az álláspontomat az áruház egész vezetősége, a teljes személyzet — beleértve az utolsó takarítót is — előtt arról, amiről „lépéstartás a korszerű igényekkel az elárúsítótér kialakításában is” címmel beszélnek, azt hiszem, meglepődnének. (De legalább nem lehetne elorozni tőlem az elvet, mint ahogy azt az árubemutató alkalmával az osztályvezetőm tette. Igaz, jutalmat adott.) Eljátszottam a gondolattal, mennyire méltatná a termelési tanácskozás összes résztvevője előtt valamelyik főfője a megfigyeléseimet, s az sem lehetetlen, hogy... De hagyjuk ezt. (Az árubemutató alkalmával is az én ötletem volt, hogy ne csak a bútorosztály építse fel a művelődési ház kiállítási termében a mintaszobát, és ne csak egy divatbemutatót tartsunk a nagyteremben, hanem tartsunk az árubemutató ideje alatt öltözködési és divattanácsadást, hívjunk meg neves szakembereket előadásokat tartani stb., stb.; majd a művelődési központ szervezi a közönséget. Elhebegtem az osztályvezetőnek, az meg saját ötleteként, kidolgozva, az igazgató elé tette. Igaz, hogy én meg egy előadót hallottam a művelődési központban, amikor az árubemutató előkészületei folytak, és hordtuk át a kiállítandó cikkeket.)

A lényeg az, hogy az árubőséget tálni kell. Egyrészt tömeghatásra kell törekedni, másrészt a részletek érvényesülésére. Az utóbbi ma van igazán előtérben. A mennyiség ugyanis önmagában véve unalmas és nyomasztó. A mennyiségen belül apróságoknak kell érvényre jutni, amikor a kedves vásárló bejön „csak úgy nézelődni”. A feltűnés nem feltétlenül az üzletért kell, hanem a vásárló szeme kedvéért, szinte csak szórakoztatásul. Megfigyeltem családokat — papa, mama, két gyerek —, akik rendszeres időközönként végigjárják áruházunkat. Jól ismerem a vásárló és a nézelődő ember közötti különbséget, első pillantásra észreveszem, ki melyik. Ezért a családokról is mindig kitérnek, éppen mi a szándékuk. Nyugodtan mondhatom, a legtöbb esetben az áruház közös szabadidős-programja a családoknak. A lényeg azonban most nem ez, hanem az, hogy mi kínálja a látnivalót a nézelődőknek. A részlet! És mi ez, ha nem az elméletem igazolása?!

De ha nem hinnék a magam szakmai tapasztalatának, a sajtóból, a rádióból, televízióból vett példák végleg meggyőznének. Szisztematikusan gyűjtés nélkül is eszembe jut egy csokorra való idevágó hír, riport, interjú. A sajtóváraklat országos hiánya, az üvegek visszaváltásának kérdése (belkereskedelmi rendelet lett a vége), a korsolyacipő nem kielégítő választékának kérdése. Szóval a részletek. Mindezt betetőzte, hogy a napokban hallottam valahol, valaki azzal dicsekedett, hogy többsebességes az autója ablakkefeje. Szóval, a részletek. Ezer meg ezer részlet.

Úgy vélem, nagyon eredeti gondolat. Elégedett vagyok magammal. Mára ennyi elég. Holnap áru érkezik, feltöltjük a vásárlótér készletét is. Hiába, itt az új szezon.

Még valami: a mai kapkodó habzsolás nem méltó hozzám. Ha már részletekről és részletezettségéről van szó, hozzám nyilvánvalóan a finom tüzetesség illik.

Folytatom. És még hozzá kicsoda szerencsével! Miért nevezem szerencsének, ami történt? Mert tegnap este már azt hittem, ezután csak végnélküli meditációkkal töltöm az elalvás előtti órákat.

Kezdem az elején. A tavaszra való tekintettel nyitás előtt feltöltöttük az elárúsítótereket. Nekünk kevesebb munkánk volt, mint más osztályoknak. Ugyanis az öltönyök, szőlőzokkók, -nadrágok a helyükön maradtak. A téli holmi helyére átmeneti és tavaszi kabátokat (újra divat a lóden), könnyű dzsekiket meg esőkabátokat és az örök ballonokat (milyen unalmasak már!) raktuk ki. Szóval, az én szektoromban alig történt valami változás. Emiatt, ha osztályszintű volt is a munka, nem kellett különösebben strapálnom magam. Amit más szektorokba hordtunk, az sem izzasztott le, hála a teherliftnek és a gördülő ruhatartóknak. A raktártól az elárúsítótérig alig kellett valamit is kézi erővel mozgatni. Mechanikusan, gyorsan, kedvvel ment az egész. A reggeli nyitás előtti másfél óra alatt szinte vidámban és nagyobb felbolydultságot mutatott az áruház, mint egy közepes forgalmú délelőttön. A színes kavalkád már-már feledtette velem, hogy alapjában véve a nyugodt álldogálást szeretem a nadrágtartó körtárcsák mellett. A leföld liftezés, az ide-oda kocsiszás végül is kedvemet szegte.

Az utolsó szállítmányért mentem vissza, s amint kiléptem a teherliftből, a női öltözők ajtaja előtt a bútorrészleg egyik rakodómunkása (lehetett vagy ötvenéves) szorongatott egy tanulólányt. Persze semmi távolabbi célja nem volt, pusztán a kéz örömeért tette. A fogdosások, tapogatások, férfiincselkedések itt az öltözők tájékán gyakran előfordulnak, de ilyen határozott eredményig a forgalom, no meg a várható kézracsapások, esetleges pofonok miatt sem a kujonság, sem a női engedékenység nem merészkedett. Akiket ma láttam, azoknál, azt gyanítom, mindkét részről nagy volt a meglepődés. A férfi az első pillanatban nem hihette, hogy odáig jutott a keze, ahol van, s az eladólány (talán még tényleg tanuló) már későn ocsúdott, amikor a rakodómunkás ujjai, mint a lefordított kosár a galambot, körbefonták a melleit. A liftajtó nyitására riadhattak fel hamarabb a lány. Visongva szabadulni próbált. Előre azonban nem futhatott, mert úgy méginkább belepréselt melleit a markokba. Megpenderült, szembe került a férfival, aki máris átkulcsolta, torokmélyről jövő hörgésszerű röhögéssel. De a lány már a férfi mellkasának szegte könyökét, majd egyetlen heves lökessel kiszabadította magát, mielőtt a karok összezárulhattak volna a hátán, és lángbaborult arccal az öltözőbe szaladt.

— Egymen a színházról, ha utána mehetnék...! — kacintott felém az öregedő szatír, s azzal ügyet sem vetve többé rám, bútorszállító kézikocsija fogantyúját megragadva, a raktár felé vette az útját.

A torkom kiszáradt, nem tudtam pontosan, mit értek a „színhús”

kiszóláson, mégis pontosan fedte mindazt, amit a jelenet hatására én magam is kívántam. Amint egyedül maradtam egy pillanatra, majd zümmögni kezdett a lift hívőjele — akkor vettem észre, hogy nem csuktam be magam után a liftajtót —, olyan érzés kapott el, mintha zsíros levestel leöntenék a vadonatúj zakómat. Hogy én ugyanazt érzem, mint ez a röhögő tróger? Remegett a kezem, míg az egyre türelmetlenebb hívőjelre belöktem az ajtót. „A francba is! De sietős!” — fakadt ki belőlem félhangosan. Nem tudtam, a lányra-e, a rakodómunkásra-e vagy magamra vagyok dühös.

Fent a helyemen elmúlt az egész, sőt, nyitás után el is feledkeztem róla. Pedig a kevésbé forgalmas órákban végigszaladhattam volna az áruházon, hogy jobban megnézzem magamnak a lányt. Vagy esetleg ebédnél kereshettem volna. Tulajdonképpen miért? Holnap megkeressem? Hátha arra is rábukkanok, miért kell őt megtalálnom?!

Egyébként kezd aggasztani ez a füzet. Amint a kezembe vettem most az este, s még nem nyitottam ki, hanem a lapok élet fordítottam magam felé, furcsállva vettem észre a teleírt lapok éleinek elkülönülését a még üresektől. Pedig a kezeim tisztaságára és ápoltságára (hosszúak, nőktől is irigyelt, félhold végződésű, szabályos körmeim vannak) külön is vigyázok. Mégis a teleírt lapok éleinek volt valami, a tiszta fehéről határozottan megkülönböztethető árnyalatuk. Jobb lenne tán nem írni? Meghagyni üresen a lapokat mint lehetőségeket? Hiszen mennyivel megnyugtatóbb egy ilyen jó formájú füzet patyolatfehéren! Elképzelve egy „naplóíró”, aki éveit előrehaladtával egyre több üres füzetet őriz kulcsra zárt íróasztalfiókjaiban. Vagy mennyivel egyszerűbb lenne, ha az előbb leírt eset után csak annyit vetnék oda: stb., stb. Hiszen mi lényeges történt még később? Ugyanaz, mint minden nap. Még a vevők is szokványosak voltak. Önunalom — amire az stb. a leghűségesebb metafora. Irni viszont a piszkoló lapok ellenére is szórakoztató. És ha már a nemtörténést üresen hagyott lapokkal vagy stb-vel intézem el, a 24 évemről még mindig írhatok.

Anyámról, magamról: a „nézőről”, vagy másképpen Cincinnátusról, s annyi másról. Mert hiszen a tegnapi kétségbeesés, mint minden szélsőség, jócskán elrugaskodott a valóságtól. Munkaidőm teljes nyolc órája kellett, hogy utólagos kétségeimet emlékeim keresgélésével lelhűsem. Habár egy idő után, mint már említettem, mérhetetlen önunalom telepedett rám, arra mégis jó volt az egész, hogy megnyugtassam magam, múltam nem üres zsák, s emlékezetem némi megerőltetéssel regényre való limlom kerü elő.

Itt van mindjárt anyám. Mennyi időbe telt, míg leszoktattam magamról! Most már tökéletes lakótársak vagyunk. Mióta apámtól elvált, időnként még alberlőt is tudunk fogadni. De ahelyett, hogy ide-oda ugrálók az időben, egyszerűbb lenne, ha a gyógyszeritári jelenetnél kezdeném. Hiszen abban benne van anyám is, s egy korai fogadalmam — ha egy 4–5 éves gyereknek a kódos képzeteken kívül már egyáltalán lehet elhatárolása.

Azzal kezdődött, hogy egész testemet apró kiütések lepték el, éjszaka félrebeszéltem, s reggel anyám nagykendőbe bugyolálva az első járattal bevitt a városba (ide, ahol most lakunk). A korai ébresztőtől és a láztól jóformán semmire sem emlékszem. A gyógyszeritáriban tisztult ki a tekintetem. A terem közepén álltam, arcok fordultak felém. Anyám a berlinerjét többször keresztültekerte rajtam, hátul pedig biztosító tüvel tüzte össze, lábamon a legalább három téltre vett botos térdig ért. (Ma tudja-e még valaki is, mi volt az a botos?) Ezt láthatták a rám szegeződő tekintetek. Úgy tűnt, az emberek nem is a pénztárnál és a gyógyszerikadó ablakoknál állnak sorban, hanem engem fognak körbe. Olyan vastag az embergűrű, arcvirág, szemgűrű körülöttem, hogy a folyton nyitódó ajtón becsapódó hideg párákat is alig érzem az arcomon, csak a szürke kavargását látom a láberdő között, mintha ismeretlen szörny közeledtét jeleznék. Anyám sehol. Az embergűrű lassú körmozgásba kezd, majd egyre gyorsul, s az egyes testrészek megduplázódnak, kimozdulnak anatómiailag rögzített helyükről, felcserélődnek, egymásba folynak, majd teljesen összemosódnak, s mindent elfed a lábak közül feltörő szürke gomolygás. Még érzékeltem a Szaturusz-gyűrűt körülöttem, amikor egy nő sikoly megállította az eszevesztett forgást, s fejem fölött megpillantottam az üvegfütyegőkkel megakasztott csillárt. A berliner a tarkómon is felfogta az esést. Anyám a sikoltásra figyelhetett fel. A padlón hevertem elnyúlva. Teljesen magamhoz tértem, de erőtlenségem voltam, nem tudtam felülni, még kevésbé felállni. Úgy tűnt, mintha a csillár magasságából látnám magam. Anyám ijedsége, siránkozása egyáltalán nem volt inyemre. Leszedett onnan fentről! Pedig legszívesebben továbbra is a csillár valamelyik karján ültem volna, fedve az üvegdiszektől, hogy zavartalanul és függetlenül szemlélhessem az alatt folyó jelenetet. Anyám, miközben újból visszaültetett egy karosszékre, ahonnan az előbb öntudatlanul felkeltem, apámról mormolt valamit, és akkor is őt szidta, amikor keserű itatott velem, amitől egész testemben megrázkódtam. A buszon hazafelé is apámról beszélt. Az ablakokat vastag zúzmara borította, lehelettel sem lehetett felolvasztani, anyám hát engem babusgatott, mintha még csecsemő lennék, és én türtem.

Este félálomban voltam, amikor apám hazajött. Még nem ment le a lázam, a gyógyszerkek izzasztottak. Kinomban ismét kiköltöztem magamból (mint a gyógyszeritáriban a csillárra) a mennyezetnek abba a félhomályba, ami a beárnyékoló lámpától keletkezett. Így fölülről láttam mindháromunkat.

Anyám most is azt mondta apámnak, amit már annyiszor. Legalábbis „fönről” úgy tűnt, már sokat hallottam, de csak most értettem meg először, miről van szó.

„A magad dolgára persze most se volt se idő, se kocs! A saját gyereked meg is dögölhet! Húzhattam magammal ezen az úton! Ebben az időben! Tudod te, milyen nehéz egy ilyen beteg gyerek? Hányszor mondtam már, hagyjuk itt az egészet! Költözzünk be hozzátok! Anyád is hányszor mondta! Mit akarsz te a parasztok között? Majd egyszer téged is odaszúrnak a meszelt falhoz egy vasvillával!”

„Fogd be a szád. Ide küldtek. Itt maradunk. Hagyd aludni a gyereket.”

„Igen!? Egyszerre de jó apa lettél! Amikor hordtam, már akkor is a gyereked volt! Akkor se toltad hamarabb haza a képedet, mint most! Csak az izgalom, itt, egyedül, egész álló nap...”

„Elég. Fedél van, a fejetek felett. Te ezért is éppen eléggé örülhetsz.”

„Áá...! Kinyögted végre! Csókoljam meg a lábad, mert a Szakmunkás Úr feleségül vette a szegény tüdőtágulatos üvegfüvő lányát!”

„Elég! Itt maradunk, amíg itt van rám szükség. És befogod a szádat, mert különben...”

„Aa...! A parasztjaiddal beszélsz, te! »Bakancsos úr«! Nekik parancsolgathatsz, de nekem nem! Én egyszer úgy itt hagylak.”

„De most már elég, a hétszentségit a mocskos szádnak...”

Apám fenyegetően felállt, mire ijedtemben felnyögtem az ágyban. Anyámnak jól jött a meneküléshez: hozzám lépett, fölém görnyedt, matatott a takarómon, a hátát mutatta apám felé. Apám, hogy befejezze a mozdulatát, az ajtó felé indult, majd becsapta maga mögött.

A következő őszt még ott ért bennünket, azon a sáros, falusias jellegű járási székhelyen. Mióta szüleim szóváltását hallottam, én is városi akartam lenni, mint anyám, s amilyenek mindketten voltak apám megbízatása előtt. Pedig ha meggondolom, a patikai jelenet miatt nem is volt olyan logikus a vágyam.

Aztán az őszt furcsa eseményeket hozott.

Anyámat kifárasztotta hosszú betegsége, bizalmatlansága is csökkent a község lakói iránt, így rendszerint egyedül is elcsavaroghattam otthonról. Apám különben is azt mondta, hamarosan iskolába megyek, s ott nem jó annak a gyerekeknek, akinek nincsenek cimborái. A nyarat szinte teljesen kedvem szerint tölthettem. Nem érdemes róla sokat beszélni. Azt hitték, társakkal vagyok, pedig legtöbbször a kastélydomb oldalában, az elburjázott parkban, vagy a még helyreállítatlan, háborús belövésektől lyuggatott kastélyban, meg a mocsarasodó, kerek tavacska környékén játszottam. Lehetőleg kerülve a többieket, akiket alig ismertem, s akiknek szintén ezek a helyek voltak a kedvenceik.

A banda azért megtört. Vélem, hogy apám miatt, akit láthattak az ünnepségek elnökségében. Olykor kalandjaikban is részt vettem, még ha pusztán szemtanúként is, az események perifériáján. Őszre már teljesen megszokták, hogy én is a közelükben vagyok. Így történt, hogy a zászlókkal, énekszóval felvonuló tömeghez is velük csapódtam. A gyerekek kint rekedtek a kultúrház nagyterméből, de mindent figyelemmel kísérhettünk.

Az oldalajtók mindkét szárnya sarkig tárva volt. Bentről összevissza kiabálás hallatszott. Láttuk, amint többen felugrálnak, és öklük-

ket a színpad felé rázzák. Megpróbáltam az ajtóban állók között beljebb furakodni, mert sejtettem, hogy apám is a színpadon ülhet.

A nekihevíült emberek átmelegedett az ázott ruha, kipárolgásuk szaga a cigaretta füstjével keveredve szennyes, meleg hullámként csapott az arcomba. Aligha sikerülhetett volna a lábak között előre préselnem magam. Annál is inkább, mert belülről két felnőtt nyomakodott ki a teremből, engem arrébb löktek, s a többieket is szétkergettek. A két férfi a klubterem felé tartott. Mire visszaérkeztem, már a többiekkel együtt ismét az ajtóban álltam. A lökdösődés megismétlődött, sőt, most már többen is vállalkoztak arra, hogy szétkergessenek bennünket. A sarokig futottunk, nem tovább. Onnan vettem észre, hogy az egyik férfi kezében két, a másik férfi kezében egy szobor van. A szobrok olyan fehérek voltak, mintha krétából faragták volna őket. Mindegyiknek ismertem a nevét, anyám megtanította azokból a könyvekből, újságokból, amelyeket apám hordott haza. (Anyám, mióta az eszemet tudom, szerette volna, ha viszem valamire; ezért volt a külön latin is.) A két férfi abban a pillanatban, ahogy sikerült azonosítanom, mit tartanak a kezükben, magasra emelte a szobrokat. A teremben az eddigieknél is nagyobb ordítás tört ki, és szinte egy emberként állt fel a tömeg. Ekkor számomra egészen váratlanul, a két szobrot szinte egyszerre, teljes erővel a betonlépcsőhöz vágta. Éles csattanást vártam, ami után ezer szilánkra röppennek szét a fejek; ehelyett tompa puffanást hallottam, s láttam, hogy a koponyák, a mellék és a talpazatok olyan darabokra törnek szét, hogy akár össze is lehetne őket illeszteni. Emlékszem, egy pillanatra fel is támadt bennem a vágy, hogy egy kartondobozba összegyűjtsem a törmeléket, majd pedig otthon összerakjam magamnak a két szobrot. Izgatottan vártam, mi lesz a sorsa a harmadik, most már magányos szobornak. A teremben az ordítás egyirányú hulláma megtört, úgy véltem, elcsitul, de a holtpontról újból az előbbi irányba, a bejárat felé lendült. A harmadik szobrot tartó férfi keze azonban szemmel láthatóan nem a teremben levők akarata szerint működött, mert mielőtt az ordítás határozott irányt vett volna, mintegy jelezve, hogy a döntés megszületett, a kar egy árnyalatnyival hamarabb lendült („csalás” — mondtam magamban, mint anyám, amikor unaloműzésül leült velem kártyázni, és azzal is szórakoztatni próbálta magát, hogy úgy tett, mintha én csalnék), ezzel magával rántva az ordítózás megtorpanó, de bősületét még el nem veszített hullámát, amely a tehetetlenségi erő következtében átbukott a holtpontra, és újból egy puffanást hallottam. A tömeg zavaros lármával ünnepelte a maga döntését. „Pedig én láttam!” — mondtam magamban. Gondolkodásra azonban nem maradt idő, mert minden gyerek nekilódult — engem is elsodortak —, ösztönösen is, de mert megértették az egyik férfi intését: a darabokkal azt csinálhatnak, amit akarnak. Valaki felfedezte, hogy a szilánkokkal írni lehet, akár a krétával. Semmi reményem nem maradt, hogy összegyűjtsem a törmeléket. Alig sikerült egy kavics nagyságú darabkát megmentenem.

Aznap már nem tudtam meg, apám ott volt-e a színpadon, vagy nem, csak azt éreztem, ha ott volt, veszélyben volt, és szerettem volna elmondani neki: „Én láttam...” Órákkal az események után vetődtem haza, s rémült anyámnak is mindjárt azt mondtam: „Én láttam.” „Apádat?” — kérdezte. „Nem.” „Akkor mit láttál? Nem láttál te semmit! Nem tudjuk, hol van apád, kisfiam! Nem tudjuk! Se te, se én! Nem tudjuk!...” — ismételte. Nem sokkal azután, amikor apám újból felbukkant, visszaköltöztünk (illetve számomra az volt a beköltözés) a városba. A kavics nagyságú mellszobordarabot magammal vittem. Évekkel ezelőtt, amikor ebbe az új és komfortosabb lakásba költöztünk — már gimnazista voltam —, akkor kallódott el valahol. Érdekes, hogy később kiment a fejemből az egész kavicshistoria, nem akartam mondani semmit apámnak, mint ahogy semmi kérdeznivalóm nem volt. Ha lett volna is, egy idő múlva bajosan tettem volna fel, mert nem sokkal ideköltözésünk után apám elköltözött tőlünk, majd el is vált anyámtól. Anyámtól sem igen volt módomban kérdezni, még ha eszembe is jut valami, mert a járástól való beköltözés után a bankhoz kerültem, a munkája miatt kevesebb idő jutott egymásra. (Még apám szerelte neki az állást, s amikor elváltak, a lakás mellett még biztos pénzkeresetet is hagyott maga után.) Igaz, felkereshetném apámat (tényleg! mi lenne, ha megkérdeznék egyet-mást ezekről a felködlő emlékekről). A szakszervezeti székház, ahol most, nem sokkal a nyugdíjaztatása előtt dolgozik, közel esik az üzletházunkhoz; de azt hiszem, gondosan kerül, s magamat hazudtolnám meg, ha erőltetném a látogatásaimat.

Ilyen számár hogy' lehetek! Egész nap koslattam az áruházbán. Kerestem mindenhol. Sehoh sem találtam. Ebéd előtt tíz perccel már a személyzeti bejáratnál álltam, figyeltem, nem megy-e ebédelni. Ott sem láttam. Már azt hittem, a délutáni félműszakosokkal jár dolgozni. Azokkal sem láttam. Miután végeztem, és a szekrénybe akasztottam a munkaköpenyem, akkor ötlött az eszembe, hogy hiszen ha tanuló lány, ma nem dolgozik, márpedig valószínűleg az lehet, s ha tényleg az, akkor a hét három napján van nálunk gyakorlaton, a másik három napon pedig iskolában lehet — okoskodtam. Az eredménytől egészen megkönnyebbültem. Ez a megkönnyebbülés viszont teljesen felébresztett. Mi az, miért lett volna ilyen fontos, hogy megtaláljam? Egyáltalán nem fontos. Csak úgy, kíváncsiságból — szögeztem le. Érdektelenségemet mintegy magamnak is bebizonyítandó, beültem az utamba eső első presszóba. Mondván, hogy nem fogom siettetni az időt „a mielőbbi viszontlátásig” korai lefekvéssel és más hasonló trükkökkel. És ezzel vétettem magam ellen.

Azt hiszem, arról nem írtam még, hogy a tükörjelenet előtt már voltak bizonyos előjelek. Valami olyasmiben volt részem többször, mint a hipochondria. Fogalmak és meghatározások igekeztek rám erőltetni magukat. Riadtan kaptam fel a fejemet minden váratlan ki-

fejezésre. Egy elejtett szó utcán, televízióban, az áruház tolongásában, presszóban, meg némely szuggesztívebb kifejezés is újságban, könyvben... Az egykedvű például. Megrándultam, mintha azt kérdeznék: „Rám mondják?” Én lennék az, akire ez a címke rácsírizelhető? Nem, nem én vagyok. Hiszen, lám, milyen a figyelmem! A körülöttem tobzódó városzajból mit szűrök ki! Én valójában igen érzékeny ember vagyok. De tömegével voltak mostanában ilyen hallucinációim. Azt hittem, már vége az egésznek. Mióta ezt az átkozott füzetet a kezembe vettem, nem volt semmilyen hasonló esetem. És ma a presszóban ismét előjött.

Szokásom szerint a sarokban és az ablaknál kerestem helyet (szerecsémre, volt), hogy az asztalokat is beléssam, és az utcát is figyelhessem. Imádkoztam, meghatározott cél nélkül, rám telepedő különös ködben, mintha színszűrő kirakatüvegen át nézném a világot. Ebben a helyzetben, kizárólag a kávémat véve komolyan, különösen érzem, hogy mennyire tudnék élni. Képességet ilyenkor abban jutatom kifejezésre, ahogyan a kávémat kavargatom, majd ahogyan a csészéért nyúlok, aztán a mértéktartó és választékos kortyolással, és ahogyan a csészém visszaérkezik a helyére. Már a kávé után voltam, amikor tévoa tekintetem a szomszédaimat is tudomásul vette. Csak egyikük arcát láthattam, a velem szemben ülőét: nyíratlan, ritkás szakáll, sápadt arc. A nekem háttal ülő, bár idősebb volt, mint az asztaltársa, házilag vágott apródfrizurát viselt. (Mindez nem ott ragadt meg az emlékezetemben, hanem már a kényeszerű távozásom után „lát-tam meg”.) Az apródfrizúra már jó ideje gyözködhetne valamiről a ritkás szőrzettel fedett sápadtságot, de az csak a fejét ingatta keserűen, s minél jobban ingatta, annál többet ivott. Állíthatom, nem figyeltem rájuk (köztem és köztük is ott volt a színszűrő üveg), amikor az apródfrizurás felugrott, hátra rúgta a székét — egyenesen a térdkalácsom alá vágódott a széle! —, és azt mondta a jajdulással szinte egyidőben: „Kishitűség.” „Nahát! Bocsanatot sem kér... és még ezt mondja!” — háborodtam fel, miközben a térdemet nyomkodtam. A sápadt arc velem szemben vörösre váltott, és bűnbánóan visszarántotta felhevült társát. „Góg, igenis góg van bennem!” — sértettségemben felálltam, és az apródfrizurás vállát megasztatva, de vissza sem nézve, oda sem mordulva egy pardont, otthagytam őket. (Mentemben tettem egy fémötöst a kávéért a felszolgálólány tálcájára.) „Még hogy kishitűség! Góg!... Igen...” Cincinátusként éreztem, hogy csinálhatok bármit, én tulajdonképpen nem az vagyok, akinek hisznek, hanem akinek majd látni fognak akkor, ha... Mikor is? De ezt nem is kell tudnom.

Vasárnap este van, s hogy egy kis tréfát is megengedjek magamnak: már csak egyet alszom, és látni fogom. Ha már izgat, végére járok ennek a dolognak. Mert valóban izgat. Anyámmal kint ültünk az erkélyen (nem tudom, milyen régen történt ez utoljára), s ahogy egyre alkonyodott, éreztem, amint átjár az izgalom. Ettől olyan jóindulatú és szívélyes lettem, hogy egészen bizonyos, emlékezetes estét szereztem anyámnak.

Ha már az erkélynél tartok, ezzel kapcsolatban valamit le kell jegyezni. Nem kevesebbet, mint hogy a patikai emlékeket itt, ebben a lakásban, ezen az erkélyen érttem meg. Az pedig így történt. A válás után, amikor már egyedül maradtunk anyámmal, gyakran ültünk itt kettesben, szótlanul. Az erkély vasbeton korlátjára plédet terítettünk, hogy a könyöklésnél ne törje az alsókarunkat. Csendben voltunk, ritkán szóltunk valamit. Többé-kevésbé értettem, mit jelent neki ennyi évesen, s még inkább ilyen megviselten, hogy egyedül maradt. Aztán egy idő múlva már nem vele foglalkoztak a gondolataim, hanem a szemem adott elfoglaltságot. Innen, felülről nézve az utcát, vágott belém a gyógyszerári emlék. S egyszerre a két helyzet (fönt a csillár karján, itt fent az erkélyen!) egyazon pozícióvá állt össze. A legjobbkor. Hamarosan döntenem kellett, mit akarok csinálni a gimnázium után, s mivel egész gimnáziumi időm alatt úgy éreztem, saját színvonalam alatt vagyok, a továbbtanulástól sem reméltem mást, jobbat, többet. Nem hittem, hogy másutt, mondjuk az egyetemen, rájönnek, hogy ki vagyok én: lehetőségeimben. Viszont valamit kezdeni kellett magammal. És itt az erkélyen fokról fokra megértettem, mi az, ami kell nekem. Rájöttem, hogy az én életformaeszményem szimbóluma egy ablakkönyöklő lehetne, egy már-már páholyá kiképzett erkélyen, valahol a forgalmas belvárosban. Viszont ismerem a léttörvényt és magamat is: első a megélhetés (nem tűrhetem el, hogy anyám tartson el), s különben is vannak igényeim, amihez kell némi pénz. A kérdés viszont az, hogy az ablakkönyöklő és a megélhetés hogyan közelíthető egymáshoz? (Mert a legnagyobb gond ma a többet akarás. Többet akarni anélkül, hogy ténylegesen a miénk lenne, amink már valóban van — ez igazán nem nekem való.) Tulajdonképpen szerencsém volt. Hazudnék, ha azt állítanám, magam akadtam rá a megoldásra. Végül is anyám segített. Miután áldatlan viták után kénytelen volt belátni, hogy komoly a döntésem, és nem akarok valamivé lenni — legalábbis az ő fogalmi szerinti „valamivé” —, leánykori barátinói révén bejutott az áruházba, ahol jelenleg is dolgozom. (Szó volt a bankról, ahová nem azért nem mentem, mert egy munkahelyen kellett volna dolgoznom vele, hanem mert ahol annyi pénz van együtt, az már azért facsarná az orromat...) Már el sem tudnám magam képzelni másutt, mint az áruházban, sőt még az áruházban belül más részlegnél sem. Az én szektorom való nekem: FÉRFIKÖZÖ, -ÖLTÖNY. A legrosszabb álmaimban se jöjjön elő mondjuk a fehérneműosztály (mindkét nemet beleértve): „Ez bő! Ez szorít...! Hozzon fél számmal nagyobbat! Ez nyúlik! Ez merev! Ez olyan seszínű! stb. stb.” Brrr...

Napok óta nem írtam. Ha nem is lehet azt mondani, hogy magával ragadtak az események (hiszen ilyen velem nem történhet meg), mégis határozottan megelevenedni véltem a napjaimat. Esténként ugyan ma-

gam elé tettem a füzetet, de mindannyiszor arra gondoltam, hogy minden naplónban rögzített nap úgy hasonlít a valósághoz, mint a szögre akasztott nyúlgerézna az eleven nyúlhoz. Én pedig egyre inkább éreztem, hogy elcsípem ezt a nyulacskát. Elcsípni ugyan nem sikerült, de hogy becserkésztem, az tagadhatatlan; mondhatnám, szinte már ténykérdés az elejtése.

Na szóval: ráakadtam a nyulacskára, aki a bútortróger hálójában vergődött a múltkor. (Ezt úgy írom, mintha emlékeztetni kellene magamat, milyen körülmények között láttam először — holott mindenre pontosan emlékszem.) Tanuló még, de most fog éppen végezni. Megismert. De meg ám! Tetszett nekem, hogy a méterárak között találtam meg. A pultokra és a polcokra — közszemlére és tapintásra — kitett anyagoktól körülveve igazán kedvemre való volt, s az is, ahogy ebben a díszletben elpirult. Nem szóltam hozzá, hanem úgy tettem, mintha a végeket szemlélném, s csak véletlenül esne rá időnként a tekintetem. „Pirulj meg, pirulj!” — biztattam magamban, miközben zakónak való szöveteket, nadrágnak való jerseyt néztem meg. Idősebb nő kívánságára a felső polcon levő flokkonból emelt le egy tekerest. Amint lábujjhegyre állt, és megnyúlt derekban, belemarkoltam az éppen tapogatott szövetbe. Amikor visszafordult, ismét rám nézett. Talán a marokra fogott szövet sem kerülte el a figyelmét. Amikor a vevővel végzett, hozzám lépett.

— Mit akarsz? — kérdezte. Meglepetésemben nem tudtam ügyesebbet válaszolni, csak ezt:

— Azt hiszem, nem ismerjük egymást. Mit akarhatnék? — Eszembe sem jutott, hogy vásárló is lehetnék, s esetleg kérhetnék valami jó nadrágyangot. Hiába, foglalkozási ártalom. Talán, ha nem a munkahelyemen történnék mindez.

— Én viszont tudom, hogy ismersz — mondta élesen. Teljesen lefegyverzett. Mert ha azt feleli, hogy ő viszont emlékszik rám. De így! Hogy tudja, hogy én ismerem őt! Mintha felnyitották volna a homlokcsontomat...

— No, igen. Bevallom... — hebegtem.

— És most mit képzelsz rólam? Azt hiszed, mi, hogy behúzódom veled valamelyik raktárba?

— Ugyan. Én pusztán azt akartam megkérdezni, hogy mehetünk-e együtt ebédelni. Különbözően azt az alakot felfofoztam volna, ha el nem hordja magát.

(Kezdtém magamhoz térni.)

— Hiszem, ha látom — nyelvelt vissza.

És ez így ment sokáig. Karmolt a drága, pedig láttam, hogy nem az a fajta. Jobb szereti az elernyedést. Csak valami, amiről fogalmam sincs; állandó feszültség alatt tartja. Valami egészen más, mint az a tény, hogy én láttam azt a jelenetet. Bár a hozzám való viszonyát egészen bizonyos, hogy az a jelenet határozza meg.

Végül együtt ebédtünk. Nem ketten együtt, hanem egy asztalnál többen.

Azt hiszem, a közeljövőben kiadásaim lesznek. Ismét fel kell, hogy vegyünk egy megbízható albérlőt. Hiába, már-már nőiesen szeretem a kiváló minőségű fehérneműt (titkolt fájdalom, miért nincs akkora választék, mint a nőknek), az ingekért, s a hozzávaló nyakkendőért olthatatlan a rajongásom. (Az elárusító köpenyt egyedül azért utálok, mert nem érvényesülhet, ami rajtam van.) Most pedig fokozottan adnom kell magamra. Egyéb kiadásaim is lesznek. Tervem ugyan nincs, de biztos vagyok a sikerben.

Egészen hihetetlen! 1200 forintért adtuk ki azt a lukat, amit mi kisszobának hívunk. Nem elég a jó pénz, ráadásul az öreg — hatvan fölött van — csak heti három alkalommal alszik itt. Pestről jár le szakmunkásképzőbe, a kelmefestőket okítja. Az albérlőlet az újsághirdetésünk alapján az intézet foglalta le számára. Az öreget a sörön és a jó alváson kívül alig érdekli valami. Talán még a hajdanvolt nagymosodája és a kelmefestő üzeme. Az pedig már régen volt, s most mit kezdene vele, hiszen anélkül is úgy él, mint Marci Hevesen.

Tervem kész. Közeledik május elseje.

A végén még megházasodom. Ugyanis nem jött föl. Pedig minden készen várta.

Középtájt vonultunk, aztán a tribün után a járdaszélen nézelődök sorfala mögött, a hullámzó tömegben vegyültünk el. Körülbelül két-három óram volt a tervem kivitelezésére. Mert legkésőbb akkor kellett hazaindulnia valamelyik kora délutáni busszal. Estére eddig még sohasem tudtam itt fogni, se moziba, se színházba, de még csak ücsörgésre se egy presszóban, mert munka után az első busszal ment is haza. „Az apám...” — mondta mindjárt az elején. A vén parasztja teljesen terrorizálja a lányt! (Innen van tehát az örökös készenléte!) He-tek múltán, április közepén, ez a tárgyilagos közlés, hogy „az apám...”, már mentegetőzéssé, sőt sajnálkozássá fokozódott. Tudtam, hogy május elseje lesz az első és sokáig az egyetlen alkalom. És az elmúlt.

Léggömböt vettem neki (hamar eldurant), presszók teraszán ültünk, igazán kedvében jártam, bevettem mindent... Közben a felvonulás még egyre tartott, gyakran egymás arcához kellett hajolnunk, hogy a harsogó hangszóróktól, s a tömegzsvajtól értsük egymás szavát. Pár kortyot ivott is, már gyakrabban nevetett, fejét hátravetve. Mégsem jött fel. Bátorságából mindössze annyira telt, amennyit tanulólányként naponta hallva róla megszokott: a Kálvária sétányaira, girbe-gurba hegyi újtúra mentünk mi is, ahogy az osztálytársai beszámolóiban is szerepelhet.

Fölfelé számolgatta a lépcsőket. Minduntalan eltévesztette, s ilyenkor visszazaladt a lejjebb levő pihenőteraszra, onnan kezdte újból.

Azt hittem, a bosszúságom miatt esik nehezemre a játék. De ahogy a lépcsők majd' legtetetéről visszazaladt, mert ismét eltévesztette, és én utánanéztam, amint vagy húsz lépcsőfokot alább szállt, hirtelen azt éreztem, én már öreg vagyok, a legidősebb bátyja lehetnék, ő pedig valójában még kislány. Minna évtizedek távolából néztem volna őt is és magamat is. Mikor felért, valamit megérezhetett. Természetesen fogalma sem lehetett, mit élek át. Felém nyújtotta mindkét kezét. Megfogtam, majd magamhoz vontam, s nekem most nem emelt akadályt a könyökével, mint az emlékezetes öltöző előtti jelenetnél, hanem átölelt, s én csókolni kezdtem. Először az arcát, majd megduzzadt ajkait — egészen addig, míg a hátamon megéreztem a nap melegét. Aztán futni kezdtünk a hegyoldalba vájt, fák-bokrok között kanyargó, legyalult úton. Futottam és közben csodálkoztam. Csodálkoztam, hogy futok, s találgattam, hogy megszerettem-e. És csodálkoztam mindezen, amiért ezt latolgatom.

Később sokáig ültünk egy padon. Blúzát mellei kezdővonaláig kibomboltam, de megmakacsolta magát, amiből tudtam, hogy ez idáig én jutottam nála legtovább. Megelégedtem tehát az eredménnyel, s hagytam a fantáziámat, hadd nyargaljon el a megnyílt lehetőséggel. Végül is rájöttem, hogy sokkal több fokozatra lesz szükség, mint eredetileg képzeltem. Ezért egy idő után magam gomboltam be a blúzát (mint ahogyan a régészek egy időre visszahantolják a leleteket), amiért hihetlenül hálás volt.

Megeréd a nyelve, hagyta meg szerint. Hátamat nekivettem a padtámlának, jobb karommal átöleltem a vállát, időnként csukott szemmel élveztem a napot, amelynek merőleges sugarait át- meg át- szőtte Anna csacsogása. (Érdekes, eddig még nem írtam le a nevét — ez az első alkalom.) Arra figyeltem föl, amikor az apjáról kezdett beszélni. Már tudtam, hogy elkerülhetetlen a találkozásunk, odafigyeltem, hátha megtudok valami lényegeset. Nem volt túl érdekes az egész. Az első és sokáig az utolsó „igazi” babájáról beszélt, aminek a disznójuk leharapta a fejét. Anyjával készült a határba megnézni, hogy érik-e már a bab. Az anyja a mélyüttől visszaküldte a szőke hajj, kék szemű alvós babával, hogy ne vigye ki a földre, mert csak elkészülődik. Ő visszazaladt, s mivel az ajtót az anyja már kulcsra zárta, a babáját a tiszta kemencepadkára ültette. Estefelé a kondából hamarabb hazaértek a disznók, mint ők. Nem volt otthon senki, aki a helyükre engedje az udvart végigkoslató jószágokat. Az éhes állatok megtalálták a babát, és leharapták a fejét. Apja, amikor hazaértek a határból, szó nélkül megverte. Csak lefekvés előtt értette meg, miért. Kereste a babáját, hogy vele alhasson, de a kemence előtt csak a meg-rágott, lenyelhetetlen, élvezhetetlen kaucsukdarabokat találta. A baba fejének törmelékei elkeveredtek a homokkal és a hosszú, szétzilált, szőke műhajjal. Többet nem kapott semmilyen játékot.

A történet végére érve éreztem, hogy igényli a gyöngédséget, de csak bizonyos határon belül.

Mivel jócskán kifutottunk az időből, nem a csinált úton, hanem a bokrok között, egy kitaposott csapáson jöttünk lefelé. Régóta úgy éreztem, mintha néznének, de arra gondoltam, ilyen helyzetben és itt természetes komplexusa ez az embernek. Mégis, nem sokkal indulásunk után két alakot láttunk magunk előtt az ösvényen. Az ösvény jobb és bal oldalára álltak, bele a gazba. Szabadon hagyták ugyan a járást, mégis az áthaladás köztük rosszabbnak ígérkezett a legveszélyesebb Kharübdisznél. Közeledtünk feléjük, hamar el kellett döntenem, mitévő legyek. Végül magam mentem elől, fogtuk egymás kezét. Éreztem, hogy Anna fél. Amikor az egyik mellett elhaladtam, s a még előttem levő mozdulatokra ügyeltem, karomban hirtelen rándulást éreztem. Azt hittem, megakadályozhatatlanul elszabadul valami egészen kiszámíthatatlan. Hátrakaptam a fejemet, s még láttam, hogy a mögöttem hagyott alak belekapott Anna mellébe, aki ösztönös védekezésében rántott meg a markomba szorított kezével. Még ha akartam volna, sem tudom elengedni az ujjait... Futni kezdtem, magam után vontam Annát is...

A dobhártyámat szinte felszakította a két alak röhögése és az egyikük utánunk szálló megjegyzése: „Jók a dudái, mondhatom.” Tiszta és összetéveszthetetlenül ugyanazt az undort éreztem, mint amikor a bútortróger búcsúzott tőlem az öltözők előtt azzal a megjegyzéssel („Egyem a színhúst belőle!”) — mintha szennyes, zsiros lével öntötték volna le a vadonatúj zakomat.

Most a buszig kísérhettem Annát. Nem érdekelte, hogy együtt látnak bennünket a falujabeliek. Meg volt róla győződve, hogy megmen- tettem. Ezzel újból visszanyertem azt a *főlénycmet*, amelyet mint a liftből kilépő nem kívánt szemtanú szereztem, s a méteráruk közötti találkozásunk alkalmával elveszíteni véltem, s amelyet immár véglegesen megtartok.

Ha komolyan gondolom — mondta ma —, akkor ki kell, hogy menjek hozzájuk, és be kell hogy jelentsem az apjának. „De hát mit?” — kérdeztem. „Hát, hogy együtt járunk... és hogy mik a terveink.” Nem kérdeztem meg, „de hát mik?”, hanem igent mondtam, majd gyorsan határozottam: „Minek várnánk sokáig. Vasárnap elmegyek hozzájuk.”

Nagy találkozó lesz. Rejtett taktikai harccal. Mindenesetre anyám személyében a hátvédet biztosítottam a magam számára. Ebédidőben felszaladtunk anyámhoz, bemutattam neki Annát. Tudtam, hogy le- fegyverzem. Hiszen nem is emlékszem, mikor látogattam meg utoljára a munkahelyén. A kassza drótketrecéből kellett előjönnie, odáig viszont el is kellett jutni a hírnek, hogy itt vagyunk. Szándékosan a másik oldalról érdeklődtem felőle. Előtte az egybefüggő — biztonsági célokat is szolgáló — pult képezte hatalmas négyszögben dolgozott a személyzet (egy pillanatra elképzeltem, hogy én is megjelenhetnék ebben a medencében naponta, ha annak idején úgy döntök). A hír, mint a vízhullám, asztaltól asztalig terjedve eljutott anyámig, aki elő-

ször hitetlenkedve kisandított, majd kulcsra zárta a ketrecét, és átver- gödött hozzánk a medencén. A kolléganői mind bennünket figyeltek. Megcsókoltam az arcát. Miután Annát bemutattam, ő is áthajolt a széles pulton, és megcsókolta. Nem hiszem, hogy alaposan megnézte volna Annát. Teljesen meg volt hatódva. (Elképzeltető, hogy nagyon szeretem ezt az asszonyt?)

Vasárnap a zoknimtól a frizuráig mindennek újnak kell rajtam lenni. Tudom, hogy anyám ki fogja egészíteni a pénzemet. Elvégre futja az albérlőből.

Szóval megtörtént. Brillíroztam. Minden eddiginél jobban sikerült eltalálnom a szolid, mégis mindenki mástól elütő, mégsem kihívó, első pillantásra nyilvánvaló eleganciát. Megjelenésem akkora bámolatot keltett, mint egy fiúháznál a leendőbeli első látogatása, akiről kide- rül, hogy sokkal szemrevalóbb, mint amilyent valaha is remélni mer- tek nem éppen eszményi fiúknak. A bámolon kívül sikerem első le- csapódása az volt, amikor a már megerített asztalról — ebédre vár- tak, s én közvetlenül a vasárnapi nagymise után meg is érkeztem — leendő anyósom leszedte a tányérokat, evőeszközöket. Helyükre, amint Annától megtudtam, az Anna számára már jóelőre megvásárolt, szek- rényben őrzött — igazán izléses — étkezéslet rakta ki.

Mértéktartóan ittam (ami nem volt nehéz, mert sose hajlottam az alkohollal élvezetére), s az evés etikettjében igazán nincs nálam páratla- nabb (néha magam is elcsodálkoztam, mit élvezek jobban, az étel ízét-e, vagy a kés, villa használatát?). Tartózkodóan bár, de oldani próbáltam zavarukat. Semmiségek kerültek szóba, nagy szünetekkel. Még szerencse, hogy a rádió szót, s a *Jó ebédhez szól a nőta* cigány- zenéje jótékonyan takarta az evés zajait. Mindenki kapkodva evett (engem kivéve) és keveset. Az asztalbontás nekik megváltás volt.

Ebéd után Annával sétálnunk kellett a faluban. A nap egyetlen megingása ekkor következett be. Nem volt túl jelentős, senki sem vet- te észre, s ha igen, a szülőknek csak tetszhetett. Arról van ugyanis szó, hogy a viselkedést illetően teljesen elszámítottam magam. Mereven, szertartásosan sétáltam ki Annával a kapun, jobb karomat nyújtva és derékszíjban hasam előtt tartva. Nem sokkal később felfedeztem, hogy falun is sokkal közvetlenebb a viszony a fiatalok között — így a közszemlének kitett séta közben is —, mint eredetileg gondolhattam volna. A lányok derekának célzatos átkarolásától a lányok nyakában mint semleges tárgyakon lógó nyegle fiúkarokig terjedtek a változa- tok. Nekem is váltanom kellett egy közvetlenebb (mégsem nevetet- hetem ki magam a tinédzserekkel), mégis stílusos (utálom a stilusta- lanságot) testtartásra. Elsétáltunk a presszóig, kávét ittunk, Anna fa- gyit evett (most pohárban, nem úgy, mint a barátnőivel, akikkel ha beülték is, akkor is tölcserben hozta a pincér az asztalukhoz).

Az utcán is és bent a presszóban is magamon éreztem a kíváncsi tekinteteket. Anna alig tudta türtőztetni magát örömeiben. A presszó- ból a mozihoz sétáltunk, s hogy Anna kedvét tovább fokozzam, elszán- tam magam a készenlében tartott mutatványra: megcsókolni a száját, anélkül, hogy lépteinken akárcsak lassítanánk, megállnánk vagy el- engednénk egymást. Ennek az a titka — még a presszós üldögeléseim- en, s erkélykönyökléseim idején figyeltem meg —, hogy tökéletes legyen a léptek ritmusa, mert egyébként az ellentétes mozgás miatt a csipők ütközése lehetetlenné teszi a szájak találkozását. Ha a ritmus megvan, azt kell még tudni, hogy ez nem hosszú csók, hanem pusztán a remek hangulat kinyilvánítása, tehát másodpernyi erőteljes talál- kozásról van szó, amit az ajkak gyors szétválása miatt hang is kísér- het. (Megjegyzem, hogy ha akár a lánynak, akár a fiúnak a kellesnél szélesebb csipője van, felesleges minden kísérlet.) Az egész a vártnál jobban sikerült. Anna megértette, mit kezdemenyezek, kissé hátra- vetette a fejét is. Mondhatom, megszolgált az elragadtatottságát.

Megnéztük még a mozi filmképeit is a reklámdobozokban, majd a park elagott platójainak alatt üldögtünk. Szóval, végigcsináltuk mind- azt, amit egy átlagos vasárnap délután faluhelyen lehet: legfeljebb a moziba nem ültünk be. Akkorra értünk haza, amikor az anyósom az állatok etetéséhez látott. A hűtőszekrényből élénk tették az ebédre maradt rántothúst és fasírozottat, s bár a szokatlanul zsiros ebéd megterhelte a gyomromat, mégis jó étvágyal haraptam néhány falatot.

Uzsonna után Anna apjával kiálltunk az ajtóba. Anna közben az anyjával kiengedte a két borjút, hadd futkározzanak a tágas udvaron. Míg mi az állatok játékos kedvében gyönyörködtünk (igazán el voltam ragadtatva — sosem hittem volna, hogy ezek a nagy testű állatok így tudnak viháncolni), addig Anna eltűnt az ölben az anyjával, azzal hogy a fejéknél a tehén körül neki is akad munka.

Az öreggel nem válhattunk érdemleges szavakat, csak együtt ne- vetünk a borjúk szaladgálásán, mert hamarosan beállítottak a tejért járók, a kiskannákkal. Látszott az asszonyokon, süldő lányokon, hogy értik jelenlétem értelmét. Együtt nevettek velünk az állatokon. Te jó ég! Csak most értem meg a nevetésüket! Az volt benne, hogy „ez már nektek bizik!” (Vajon mennyit érhet egy ilyen állat? Hát még kettő? És már ez sem az első lehet nekik!)

Éreztem, hogy sikerem tovább nem fokozható. Úgy búcsúztam el, mintha nem is a városból, hanem a szomszéd községből jöttem volna át: „Hát akkor eljönnek máskor is.” „Szívesen látunk... Ejnye már no, hogy csak így letegeztelek” — alakoskodott az öreg. — „Igyunk erre még valamit.” Pertut ittunk a kocsmában. Ezzel az ütközet el- dőlt: megsétáltattam a lányt a faluban, ittam a kocsmában az öreggel (én fizettem), és visszavárnak.

Anna feljött. Anyám túlórázott vagy taggyűlésen volt, az öreg kel- mefestő már itthon énekelte az operaáriákat a rádióval. A lepedőt leterítettük a szőnyegre. Anna szeme könnyes lett. Visszafojtott sikoly-

lyal egész testével felhorgadt, majd hangos koppanással a padlóra ejtette a fejét. Rendkívül hálásnak mutatkozott. Tapasztalatlanságom miatt teljesen gondütött lettem: mit kezdjek a lepedővel? Anyám maga mos mindent. Az öreg kelmefestőhöz fordultam. „A vérfolt miatt ugyan nem kell szakemberhez fordulni — mondta —, mert a legegyszerűbb módon eltávolítható ma már. Hála a jó mosóporoknak. Régen persze ennek titka volt” — kacintott rám hályogos szemével. Végül az öreg szősztyár megmutattatta a foltot is, majd elmagyarázta, mit kell tennem. Azt is mondta még, hogy ezután ugyan nem lesz majd ilyen problémám, feltéve, ha ugyanaz lesz a vendégem, tette hozzá, de a lepedő akkor sem elég, használjak még mást is, mondjuk, frottír törülközőt a lepedő fölé. Erre mondják, hogy jó az öreg a háznál.

Ismét kint voltam Annáéknál. A szülei sejthetnek valamit arról, hogy komolyra fordult a viszonyunk. Délután adódott egy jó óra, amíg egyedül voltunk. Azt hiszem, az anyja észrevette a dúlságunkat, amikor visszajött az állatokat etetni.

Mindenesetre most, hogy otthon is megtörtént, nem tudtam visszafajítani a nevetésemet az apjával szemben. Hogy vigyázott rá! És tessék! A saját házukban is! Pedig még azt sem mondtam, elveszem a lányukat. Kedvem lett volna így eljönni, és többé feléjük sem nézni. Kiálltam ismét az ajtóba, mint az első nap. Tele szájjal nevettem a két állat bohókás futkározásán. Aztán már nem nevettem, csak az állatokat figyeltem.

— Űgy nézed őket, mintha vevő lennél rájuk — mondta Anna, amikor a fejést befejezték.

Vevő? No, nem. Inkább valami egészen más, gondoltam magamban.

Anna ma azt mondta, döntsem el, hová megyünk nászútra. Azt később is ráérünk megbeszélni, hol fogunk lakni. Az apjáék ott építik fel a házukat, vagy ott vesznek, ahol nekünk tetszik. Addig meg nálunk is ellakhatunk, legfeljebb a kelmefestőt tesszük ki. Praktikus esze van. Mint ahogy a lelke is a mechanikai szerkezetekhez hasonlítható. Leginkább a zárhoz. Az olyan zárhoz, amely hálás az első kulcsnak, amely megforgatta, mozgásba hozta rugóit, s ettől kezdve nem ismer mást, mint ugyanazt a kulcsot. Számára minden többi más már tolvajkulcs lenne; s attól fizikai undort érez, hogy más kulccsal is próbát tegyen. Ennyi és nem több bizonyos házasságok titka.

Szóval, hogy hol töltjük a nászutat. Azt hiszem, a tenger illik hozzám. A mozgalmassá monotonia.

A napló — lelki onanizálás. S mi közöm nekem most az ilyesmihez. Legjobb lenne az egészet sutba vágni.

Azt is vallhattam volna eddig, hogy az élet történi, s én ráhagyom magam az életemre. Ebben az esetben jogosult ez az irka-firka. S valójában alig történik velünk valami említésre méltó, ha az életre hagyatkozunk. Ezt azóta tudom, mióta magam tartom kézben a gyepiót.

Sokat tűnődtem, mit kezdjek a feljegyzéseimmel. Undorral kezdtem, aztán megkedveltem, majd újból megutáltam. Most, hogy pontot kívánok tenni az egész végére, érzem, hogy a szívemhez nőtt. Olcsó megoldás lenne, ha elégetném, de annál többet is jelent, mint hogy néhány kávéskanálnyi hamu maradjon belőle. Azt pedig, hogy fiókjaim mélyén rejtegessem, húzzam magam után évtizedeken keresztül, mint a gyík a törékeny farkát; annál azért többre becsülöm a nyugalmam. Nem mintha lenne mitől tartanom, ha véletlenül közeli hozzátartozóim kezébe kerülnének feljegyzéseim. A kényelmetlenséget mégis szeretném elkerülni. Afféle „kecske is jóllakjon, káposzta is megmaradjon” megoldást kellett kitalálnom. A véletlen sietett a segítségemre.

Ebédnél az étteremben láttam a hasonmásomat. (Csak így nevezem, mert ha más lennék, akkor olyan lennék, mint ő. A máságot azonban nem választja és változtatja az ember. Mindenesetre, ha lehetne, olyan kívánnék lenni, mint ő. Így benne önmagam előtt tisztelgetek.) Ő volt az, akitől a kultúrházi árubemutató idején az ötleteket „kölcsonvettem”. Biccentettünk is egymásnak, de azt hiszem, ő inkább az emlékezetében kutatva, bizonytalankodva kilétemben. Máskor talán megsértődtem volna, most azonban az is tetszett, hogy a többszöri, bensőségesnek nevezhető, s ezért számomra emlékezetes beszélgetésünk után — néhány év elteltével — már nem ismer meg. Olyan volt az egész, mint amikor az ember eltéved önmagában, s hajdanvolt énjében nem ismer saját magára, és emiatt megfejthetetlen sejtelmek kínozzák.

Pedig én milyen pontosan emlékszem a szavaira! Mondhatni vezérelvemmel váltak akkori mondatai. Természetesen kellő adaptációval a FÉRFIZAKÓ, -ÖLTÖNY viszonyaira. Amikor miénk (az áruházé) volt tíz napra a művelődési központ, s miközben a kiállítóteremben az asztalosok acsoltak az eszmiényi lakoszobákat, s amíg folyt a tapétázás, vagy a közönség élvezte a divatbemutatóval egybekötött szórakoztató műsorokat, esetleg tanácsokat kért és kapott a lakberendezési ankétokon, akkor, azokban a napokban gyakran ültünk a büfé forgófoteljaiban, s hosszan fejtegettük életünk és munkánk lényegét. Ha nem is fölényesen, de azoknak a magabiztosságával folytak ezek a beszélgetések, akik több ezer embernek nyújtottak valamit. Előttünk ital, nem az ivás kedvéért, hanem kellékként, a jó hangulatú együttlét díszítésül. Szavai felidézésétől most is bizsergető szellemi izgalom fog el. Hogyan is mondta?

„Nem tudom, vannak-e ilyen irányú tapasztalataid, de a magam részéről megfigyeltem, hogy akik hasonló intézményekben dolgoznak, mint én, gyakorta kerülnek meglehetősen bizalmas kapcsolatba, nyugodtan mondhatjuk, lényegében vadidegen emberekkel. Velem is megtörtént néhány ilyen eset!

Mammut kulturális intézményünkben naponta több száz, néha ezer ember is megfordul. Ez a szám olyan nagyságrendű vidéki városban, mint a miénk — még ha megyeszékhely is — igen szép eredmény. Adódnak tehát lehetőségek a találkozásra. A magas látogatói számból következik viszont, hogy az érintkezések legtöbbször rendszerint egyszerű és nem kötelező lényegében semmire. Nem egyéb a funkciójuk, mint a közvetítés. Körülbelül az a szerepünk ezekben a találkozáásokban, mint nektek, áruházi eladóknak, akik összekapcsoljátok az árut és a vevőt. Kis túlzással azt mondhatnám, az intézményünkben megforduló többségével alapvetően üzleti jellegűek a kapcsolataink: információkat kérnek rendezvényeinkről, hogy pénzüket és szabad idejüket érdeklődésüknek megfelelően használják fel. (És akkor még szerencsénk is van, ha legalább az információszolgáltatás erejéig a jegypénztár és a rendezvény közé tudunk ékelődni a magunk habitusával. Természetesen nem beszélünk itt művészeti csoportjaink, klubjaink, szakköreink egészen más közegéről.) Ezeket az eseteket azonban kétségtelenül átszínezi az a körülmény, hogy kulturális intézmény vagyunk. Ezért kapcsolatainkat — különösen, ha munkatársaink magatartásában, vagy egyszerűen csak tartásában, küllemében is kifejeződik az intézmény jellege — belengi valamiféle sajátos kultúrkód. Hiszen mennyire más az, ha — már bocsáss meg! — a megszokott bolti eladónak felé tesznek egy-egy rokonszenvező gesztust. Ez mindannyiszor az eladónak szól, sohasem a tíz deka felvágottnak, a kiló citromnak vagy a másfél méter duplaszéles kelmének. Ezzel szemben — igazán ne vedd rossz néven! — az irányunkba tett lépés feltételez bizonyos azonosságot személyünk és az intézmény kulturális „kinálata” között. Sőt: sokakban azt a látszatot is kelti, hogy mi magunk vagyunk ezeknek az értékeknek a hordozói, megtestesítői. Az ilyen, határozott kontúrok nélküli érzelmi életűeket ez a családka azonosság gyakran a „kapcsolat” „üzleti” jellegének átlépésére készíti. Az átlépések pedig a legkülönbözőbb módon következnek be.”

Hát nem zseniális!? Csoda-e, ha én is átlépek az alapviszonyt, és éppen őt szemeltem ki az adományozás alanyául. Nem henegecsből mondom, de egy író lenyálná a betűket az írógépe klaviatúrájáról, ha a kezébe adnám a feljegyzéseimet. Én azonban nem vágyom a nyilvánosságra. A nyilvánosság reflektorfény, s a fényben arra is gondolkunk kell, milyen árnyékot vetünk. Márpedig a gondtalanság egyhangúságánál nincs kellemesebb.

Azt is nehezen szenvedném, ha valaki a sápatag kitalációjával beledondítana az én pontos és hiteles soraimba. Viszont azzal is tisztában vagyok, hogy akinél letétbe helyezem eddigi életem kivonatát és summázatát, szintén nem fog rajtaülni sokáig ezen a füzeten. Ezért kérem — mivel most már úgyis olvassa ezeket a mondatokat —, hogy minden, a füzetemmel kapcsolatos szándékát a fentiek figyelembevételével vegye fontolóra.

Már mindössze az átadás koreográfiáját kell megterveznem.

Úgy gondolom, az ebédidő a legalkalmasabb pillanat. A téren rá, erősen halad majd át hasonszörű kollégáival, könnyed beszélgetéssel emelve a hangulatát. A napsütés fokozza majd ebéd utáni elégedettségét, s azt a már-már meghatottsággal felfejlődő közösségiméniét, ami ott a téren áthaladva, a hatalmas, nyitott bejárattal művelődési központ előtt gyakorta úrrá lesz rajta. (Túlságosan is jól megismertem ahhoz, hogy ne ezt feltételezzem róla. A szavaiából és a helyszínből pontosan összerakható az az eljövendő pillanat, amikor a kezébe nyomom a naplót.) Az „épített környezet emberi léptéke” — amihez „a völgy segíti hozzá” ezt a frissen felépült várost — kétségtelenül közrejátszik abban a szívtájéki melegségben, amit hasonló pillanatokban mindig is érezhet. Elképzelem, hogy minden egyes lehetséges alkalommal — az analóg árnyéka nélkül — értelmezi magában azokat a „téri viszonylatokat”, amelyeket a környező dombok, s rajtuk az erdők, meg a középmagas épületek és a toronyházak képeznek. Olyan biztos vagyok benne, mint magamban, hogy ilyenkor határtalan jóindulattal és türelemmel telik el. Közösségérzése pedig odáig fokozódik, hogy se a téren játszadó gyerekek által az arcába vágódó labda, se a neki-rohanó biciklis, se a másnak szánt, de rajta puffanó ütés nem tudná kizökkenteni emelkedett állapotából.

Ebben a felfokozott pillanatban lépek majd hozzá, és választom le a társaságáról. Most már emlékezni fog rám az éttermi biccentésemből is. A naplót rejtő, csinosan összekészített csomagot a kezébe adom, s közlöm vele, ebből mindent megtud, amit tudnia kell. Anélkül, hogy bővebb magyarázatot fűznék hozzá, miféle robbanószerkezetet szorongat a kezében, kérdezősködésre sem hagyva időt, hátat fordítok neki, s magára hagyom a tér közepén a naplómmal és az álmétközésével. A gyalogátkelőhelyhez érve a lámpa éppen pirosra vált majd. Az autóbuszok, személygépkocsik nekilódulnak. Lelépek a járdáról, és a csikorogva fékező járművek között átvágok a másik oldalra, majd eltűnök a tömegben. S kisértetű szétfoszlik a hátamon megrökönnyödött figyelő hasonmásom tekintete is.

Így szeretném.

Ez lenne az utolsó mondatom? Valami azért még ide kíváncsok! De mi? Az, hogy megnősülök? Az nyilvánvaló volt már előttem is régen, s nincs is olyan nyomatéka, hogy ezt külön is meg kellene említenem. Vagy esetleg azt, hogy értelmem nyiladozása óta nevelődésem kizárólag magamnak köszönhetem, plusz mindent egyedül értem el? Ebben már van valami abból, ami bennem motoszka! Mégsem ezt akarom mondani. Hanem valami nagyot, jelentőset, emelkedettet. Talán azt akarom mondani, hogy a létről kialakult alapérzésem (most, hogy életkörülményeim alapvetően megváltoznak, s minden szempontból kedvező fordulatot vesznek) lényegileg semmit sem változott, hanem inkább rendíthetlenné vált?

Részletek! — jut eszembe a füzet indítása. Mintha azt találtam volna ki, hogy a tengert cséppenként élvezem! Mikor a tenger lubic-kolásra és úszásra való. Hát ússzunk, lubiccoljunk, ki-ki ízlése szerint! Ezt akarnám mondani?

Kövesdi Károly

Most végül

a csomók, göbök torkára tenni a tenyért
s a falba zárt csobajt hallgatni rémülettel.
Zörgés. Rögök kordéznak. Vasalt gördülés
remegteti az érfalat. Hitted, hogy vérre
megy?

Magasban

— csak szegett szárny

törött madártekintet

képes ily sebes haladásra —

előbb a néma házak:

két háború közötti szélcsend

földbe levegőbe ütött

szürke mesgyekarói

vakulásig nagyok

s az utcahossz

másodszor a tömeg:

hullámzó víz zsolozsmás

locsogása s harmadszor lett

végül a döbbenet

előbb csak fejet láttak

fekete barettet szembejönni

a szétkönyöklő áradásban

aztán csapkodó kabátszárnyak

mögött a test mohos hajója

bukdácsolt elő mankókon

rángatózva mint egy hevenyészve

szántott örült karikatúra

középpütt függőön veréssel

egyetlen láb bilimbelése

micsoda asszimmetria

szisszenés és röhej

s a mindig másokon tetvéskedő

kövér jóleső döbbenet

Bencze József

Álszent

Fekete szemed mélyén gubbasztok
nyüszítő, kócos kis bánat,
csillagok bogánca megbök,
síró egekből szűkülő tájban.
Ábrándos álszent, itt feledél
lúdbőrző égen, vad télben.
Toborzékol fázó szó a számon,
gubancos, sarki fénytől égek.

Kunszabó Ferenc

ABÉSZEFEHITÉ

Az Alföldi Berkenye és Szotyola Felväsárló, Hitelesítő, Tartósító és Értékesítő Vá-lalat — a továbbiakban: ABÉSZEFEHITÉ — udvarán egy ködös márciusi hajnalon két teherautóról lepakoltak valami nyolc, szemmel-láthatólag viharvert állapotban levő hordót. A portás ámosan bokázott a kapuban, csak amikor a sofőrök berúgták a gázt, akkor egye-nesedett ki élő tilalomfa módjára:

— Hát a bizonylat?! — Mivel azonban a motorok erősen zúgtak, mindjárt megismétel-te harsányabb, közérthetőbb formában: — Do-kument jeszt!! — És odacapatván az első ko-csihoz, nyitott tenyérrrel jól megdöngötte a motorház tetejét.

— Ja! — mondta a sofőr, és hogy ne eről-tesse a torkát, leállította a motort: — Dönci, az iratot elfelejtetted.

A mellette ülő kövér rakodó imígyen fel-buzdítván, benyúlt a pufajkazseb legaljára, és egy viseltes csomag Fecske, két hamujaveszt szivarvég és egy vörösre rozsdált szelep-rugó közül gondosan kiválasztotta a papírt. A rend öre megnézte előlről, majd hátulról, aztán fejfelé és oldalt, végül hüvelykjét rászor-ritotta a lap egy bizonyos pontjára:

— Ez a pöcsét?

— Ühüm — dünnyögte a kövér rakodó. — Különbem nem kell begazolni, mert üresek — tette még hozzá, majd a két kocsni hatalmas dübörgéssel-harsogással lötte ki magát az ABÉSZEFEHITÉ udvaráról.

I.

Nem sokkal ezután érkezett a váltó portás, kicsit dőcögve a fronton bal térdébe akadt lö-vedéktől, s reszketve a márciusi köd hidegétől. Nagybajszú Jordán Pál csak akkor rezzenett föl békés szendergéséből, mikor az érkező már belülről csapta a nehezen nyíló ajtót:

— Gyütté'?

— Gyüttem... Megcsináltathatnák mán... — Meg a'! De nem fogják... Negyven éve lesz, hogy itt ülök, azóta ígérik.

— Ott a hiba: az irodaházat nem ígérték.

— Szikrát se.

— Osztt megcsinálták.

— Hatalmasan.

Csendes-kimódoltan pakoláztak, tettek-vettek, sokéves rutinnal úgy tekeregvén, hogy le-hetőleg ne lökjék föl egymást a szűk és ala-csony fülkében.

— Hát ez meg? — kérdezte Sánta Balog a hajnali dokumentumra mutatva.

— A pincegádor mögött... Különbem nem kell begazolni, üresek — tette még hozzá Jordán, és a csizmát-bundát-sapkát is átszerelve, békésen elballagott a hűvös oldalon.

Negyedkilenc felé a keszeg gondnok hirte-lenszöke sörtéje jelent meg a kisablakban:

— Volt valami az éjjel?

A portás összekapta magát, és a hajnali pa-pírt felmarkolva, kituszkolta a törött üveg ré-sén:

— Csak e'! Jordán bácsi azt mondta, nem kell begazolni, mert hőttszárzarak.

A gondnok merev fintort vágott:

— Százsor megmondtam, kérem, hogy a szállítás nem tartozik rám!... Pláne, ha üres — dünnyögte hozzá, inkább csak magának, és elviharzott a szokott ideges módján.

Tíz előtt pár perccel a raktármester sötét-göndör káromkodása élénkítette föl az udvar csöndjét:

— Portás! Portás!... Hol a portás?!... Al-szik itt mindenki!?

A rend sánta örzője kidöcögött bódéjából, rekedtes hangon jelentkezett, majd rövid tá-jékoztatást adott a hordók státuszáról, kínál-ván hozzá a dokumentumot.

— Váratlan jövedék — állapította meg a raktárak fekete üstökű mestere. — Nem az én asztalom.

De hogy voltaképpen kié, azirányban nem nyilatkozott.

A főkönyvelő tizenegy tájban lépte át vál-lalata küszöbét. A portás által prezentált pa-

pírt megnézte először közlőrl, aztán mesz-szebről, majd a kisablakon oldalazó mozgás-sal visszanyújtva kijelentette:

— Halványlila gőzöm. Majd jelentkezik az illetékes ügyintéző.

Néhány hét mulott, és a hordók illő sze-rénységgel heverésztek az udvar homokverte sarkában. Egy munkavégzőskor valamelyik csoportvezető már éppen emelte a kezét, hogy a cihelődő embereknek kiadja az utasítást: darab téglákkal biztosítsák a gömbölyű alkalmatosságokat — de akkor belenyilalt, hogy a fene tudja, ki diszponál fölöttük, s még az lesz a vége, hogy valaki megsértődik: mit ka-lamol ő bele, tán rendkívüli premcsit óhajt a buzgóságáért?!... Semmi ilyen zúrt nem akart magának, ezért a kezdő lendülettel megvakarta tarkóját a micisapka alatt, és el-indult hazafelé. Jordán Pál épp akkor rendez-keedett be a falatnyi, dohos fülkében. Össze-akadt a pillantásuk, s egyszerre bölintottak, parányi vállrándítással fűszerezvén a mozdulatot.

Másnap kora reggel beállított a vállalat-vezető Polski Fiatja, s a főnök késedelem nélkül esett a porta telefonjára:

— A szentségit, minden fontos telefonomat lekésem emiatt a rohadt értekezlet miatt!... Hogy az embernek mennyit kell gürcölni en-nél a rohadt cégnél! — szölt, és a portás együttérző pillantását learatva, némi tárcsá-zás után mintegy negyedórás megbeszélést folytatott egy feltehetőleg nőnemű lényvel ar-ról, hogy aznap hol költsek el estebédjüket.

Jordán bácsinak így bőséges ideje maradt, hogy az MSZ. 42967 Mb/9. rendszámú, puha kék fedelű telefonfüzetet negyven számozott és leplombált lapokkal fölvegye, ügyes manő-verekkel eltörleszolja az ajtót, baljában ma-gasra tartván egy kettőnyolcvanas örökírnő-töltetet.

Az igazgató egyesek böbeszédűségét nem a legirodalmibb kifejezésekkel ecsetelve tette le a kagylót, s derékban már feszült, hogy Jordán bácsi számára teljesen ismeretlen vidé-kek felé hajózzon, mikor pillantása megakadt a portási készütségen. Megadóan rogyott visz-sza:

— Töltse ki, de gyorsan!

— Csak eská! Ez az igazgató kartárs rende-lete! — nyögte a rend bástyája halált meg-vetően, miközben az orrából burjánzó szőr-szálak sajátos zajt csaptak.

A vállalat legfelelősebb vezetője kis ideig határozatlanul igazgatta államférfiúi gondok-ban megszokott, szürkésfekete tincseit, majd megadóan lehajította csontos arcát:

— Na, adja ide... — Belelapozott. — Mond-ja a rovatokat, mert elmosódott a fölírás.

Jordán bácsi pedig hunyt szemű precizség-gel kezdett diktálni:

— Sorszám!

— ...

— A hivatalos készüléket igénybe vevő sze-mélyiség neve!

— ...

— A hivatalos készüléket igénybe vevő sze-mélyiség munkahelye, annak pontos címe!

— A zistenit! — hörögte amaz a végső el-keseredés felé közeledve. — Hát azt csak tud-ják, ha egyszer a nevet már beírtam!

Jordán bácsi elsápadt, és a megszolgált fü-lessapkát nekifeszítette a szemöldökhának:

— En tudom, könyörgök, de a füzet, az nem tudja!... Tessék kitölteni, mert ugrik az ün-nepi jutalompénz!... Ez az igazgató kartárs legszemélyesebb rendelete!

A főnök két válla visszagörnyedt, és már a kegyelem legkisebb reménye nélkül írta to-vább lakhelyének címét, személyi igazolvá-nyának sorozatát (betűjelzését), a telefonbe-szélgetés célját, idejét — miközben két halán-téka lassan verejtékezni kezdett.

— Lerovandó díj pontos összege, efté, fill!

Az ABÉSZEFEHITÉ hivatalosan kinevezett igazgatója melán átkutatta zsebeit, aztán kis darabig zavaros tekintettel bámult maga elé, majd egészen lágy, szinte behízsgő hangon kérdezte meg:

— Akkor is, ha hivatalos volt?

— Akkor nem — enyhült a rendszeretel iz-zadtságban furdó mintaképe. — Akkor tessék bevésni egy nagy, nyomtatott há jelet az ille-tékes lubrikába!

Amaz bevéste, és mikor meglehetősen remegő kézzel összezárta a füzetet, egy negyedinyi papírlap csapódott a padlóra.

— Pardon! — mondta, és reflexmozdulattal nyúlt utána. Visszaegyenszedvén szikrát hányt a szeme, úgy belecsapta a fejét a szintén lehajló portás arcába.

— Ajjj! — sziszegte az öreg, és két szeme menten könnybelábadt.

— Ajjj! — sepegett az igazgató, mert a Sors jóvátételének vette ezt az incidenst. Mikor aztán az öreg húsos, elszíneződött orrát is meglátta, villámgyorsan a papírlap mögé kellett rejtőznie. — Ez mi?

Jordán bácsi jobb kézzel marokra fogta arcának fő díszét és virágát, ballal pedig részút hátrafelé kaszált:

— Ott... kint... Nyolc hordó váratlan jövedék... Majd jelentkeznek az illetékes ügyintéző... — Aprókat hörgött, majd hozzátette: — Üresek.

— Ja — tette le a papírt az igazgató, s ujjait pörölgatva kezdett kioldalazni. Nem lévén azonban gyakorlata a szükséges kigyózó mozdulatokban, ez elég nehezen ment. — Nincs itt valami nagy hely — tette hozzá, mintegy békítőleg.

És akkor Jordán bácsi tátotta volna a száját, hogy belekezdjen — de még elegendő levegőt sem szívhatott be, mikor a főnök már a kocsi ajtaját csapta maga után. Az öreg bólintott, és rezignánsan eresztette ki a fölös szusz: négy évtized alatt ez hozzávetőleg a századik kísérlete volt, hogy közvetlenül a nagyfőnöknek vázolja a tényálladékot. Az eredmény mindig ugyanaz, hajszára: az ajtó csapódik, mielőtt az első hang kijönne...

Pedig micsoda változások a négy évtized alatt! Ó igen, Jordán bácsi még tisztán emlékszik a testes Rosenfeld számtiszt úrra, kit mindig könnyű sárga homokfutó várt a döngő kapualj alatt... Ezt a csézát egy bordószínű gumirádlis követte, hátsó ülésben Benkurffy méltóságossal, hogy aztán átadja helyét egy nagyon komoly téglaszínű hintónak, párnázott belsejében Shaástheleky ügyvivő úrral, de csak rövid időre, hogy közvetlenül a háború után annál nagyobb garral követhesse Czankh kormány megbízott ur egy valódi békebeli Steyr-automobilon... A Jordán bácsi lelki szemei elé futó képsorok innen kevés törést mutatnak. A jogaiba visszaállított Rosenfeld úr eleinte gyalog járt, majd szerzett magának egy sebesült hadilóval vontatott kétkerekű laptikát — de aztán ez a vonyóalkalmatosság is eltűnik: portásunk macskakövekre szegzett

tekintete előtt egy hamisítatlan, kifordított bőrű munkásbakancs víziója vonul el, fölötte lötyögő ceignadrágszárral... ezt követi egy pár típuscipő, galambszürke kamgárnnadrággal, majd berregés borzolja lelki füleit, a típuscipőt százhuszonötös Csepel motorkerékpárra látja emelkedni... innen valahogy meg-lődül a képsor: kettőötvenes Csepel, azután régi Skoda autó, majd valamivel újabb Tátra, ezt követi a Pobeda... illetve több Pobeda is követi egymást, csak közben a neve változik Warszawára, aztán megújul a Warszawa (a hátából derékszögben kicsípnek egy darabot), majd rövid időre egy Moszkvics, körvonalai tűnnek fel, de sebesen hátrálnak is, mert tétova kontúrjukat szinte agyonnyomja egy világoskék Volga — míg most, néhány hónapja ez a halkán doromboló, gyorsan szökkenő Polski Fiat...

Így zajlik a kavalkád a portási szemek előtt, és különös mód néha szinte saját száját is látni véli, amint lassan felnyílik — majd még lassabban összecukódik, mindig hang nélkül... Vajon ez a hang késik túl sokáig a nagy megfontoltságban, vagy a főnökök lanca siet mindig felette ügyesen?... Ki tudná megmondani? Jordán bácsi nem. Mindenesetre: ennyi sikertelenség bárkit vagy gyomor-bajos neuraszténiássá tehet, vagy bizonyos fajta bölcsességet kölcsönözhet — tulajdonképpen mindkettő a szervezet védekezése az evilági tökéletlenségekkel szemben.

II.

A reményt sejtető télvégi ködök ígéretes tavaszt hoztak, reggelre elülő áprilisi szelekkel, langymeleg délutánokkal a napsütötte sarkokban, úgyannyira, hogy a főtechnikus nyolc-éves, anyakönyvileg hitelesített, utóda — dacolva a minduntalan hajszálon függő atyai pofonokkal — az ABÉSZEFEHITÉ udvarán játszadózva levette cipőjét, harisnyáját, mert nem tudta elűzni azt a gondolatát, hogy a tavasz csak meztelen talpakkal élvezetes igazán.

Később (mire nem vetemedik a gyermeki indulat!) pajkos mozdulatokkal meglovagolta a pincegádor mögött álló hordók egyikét, amelyik némi nyöszgölődés után hirtelen egyet billent, és jovialis görgéssel indult az udvar közepe felé. A főborász kerekfejű csemetéje ijedtében hátradőlt, lesírult a hordóról, és középeset nyekkent a porban, miközben a jobb sorsra érdemes tárolóedény egy törött téglától indítva irányt változtatott, és pontosan a fiú mellett lustult el.

Gyerekvöltés. Főtechnikus, raktármester,

alraktármester és egyebek ki; udvaron foglaltoskodó munkások megdermednek; földszinti ajtók csapódnak, emeleti ablakok nyik-kannak; női sikolyok, férfikáromkodások — atyai hörgés.

Tabló.

A hosszú főtechnikus feldúltan robbant az igazgató irodájába:

— Kérlek tisztelettel, mégiscsak hallatlan, hogy ott vannak azok a rohadt hordók, és nincs felelősük?! Mi lenne most, ha!...

Az igazgató felállva tárogatta a két kezét: — Kérlek szépen... biztosíthatlak... Már intézkedtem! Azonnal jön a főmérnök kolléga!

A vállalat testesen és tisztességesen öszülő második embere végszóra lépett be:

— Kérlek szépen... ez hallatlan, biztosíthatlak!... Természetesen, azonnal intézkedtem, idekértem a főkönyvelő kartársat, mert a dolognak nyomát kell találjuk!

A főkönyvelő idegesen dörzsölgette fény-szűrős szemüvegét:

— Példátlan eset... Három évre visszamenőleg utánanéztünk!... Sehol semmi... Ámbátor lehet, hogy váratlan jövedékről van szó, és mint ilyen, a főtechnikus kartárs...

A majdnem tragikus apa hirtelen összeszedett méltósággal emelte magasra még mindig sápadt homlokát:

— Nohiszen!... Mi sem lenne egyszerűbb, mint visszadobni a tészta, uraim! De ebből nem esztek! Emlékeztetbe idezném, hogy engem hatályos igazgatói rendelet mentesít minden ilyen adminisztratív... — minden kiejtett szóval szállt le valami a méltóság teljes dühből — ...de az nem lehet, hogy a raktármester, mintegy magánszorgalomból?...
A fekete üstökű főraktáros arcán piros izgalomrózsák égtek:

— Egy FKWD.711836 bBcC/1973-as rendelet engem mentesít a váratlan jövedék átvételétől és hasznosításától mindaddig, míg a gondnok szolgálati úton a pincére nem terheli!... Fel-sőbb utasításra így jártunk el ezerkilencszáz-ötvenkettőben is, mikor a fináncok minden várakozás ellenére találtak a parasztknál harminchét kiló berkenyét!... Én erre a hatályos jogszabályra támaszkodom, és tiszta lelkiismerettel várom, hogy a gondnok kar-társ...

A gondnokot kicsi híján másfél óra hosszú keresték vállalat szerte. Végül egy Trianon után használaton kívül helyezett árnyék-szék mélyen találták meg, ott is csak azért, mert a közelben kószáló keresők felfigyeltek diadalüvöltésére, melyet egy pillanatig sem hagyott abba, egészen addig, míg a Magas Ver-zérkar elé nem állították:

— Tisztelettel jelenthetem, hogy a vállalat teljes anyagi állapotát felmérve, semmi hiányt vagy többletet nem találtam, kivéve az itt látható, hatvankét centiméteres gumicsö-vet, melyről egyszerű rászaglással megállapít-ható, hogy a közeli órákban még használat-ban volt... — Keveset dévankozott, de aztán még hozzátette: — Felénk ezt a micsodát borfaszólónak hívja a köznyelv!

A raktármester fekete pupillája összezava-rodott:

— Kérem, nekem semmi izém... de még hiányom sincs.

A főmérnök vacsora előtt nem szándékozott különösebben felbolygatni gyomorsavegyen-súlyát:

— Nnalátjátok! Se hiány, se többlet. Vala-honnan bedobták.

A főtechnikus felgerjedve látta, hogy rövi-desen megszűnik az esemény központi szerep-lője lenni:

— Ki akartok hadoválni a sarkaimból?! És azok a nyolc hordók, amelyikek ott tesped-nek!?

— Hóttzárarak! — szúrta közbe gyorsan az alraktármester. — Tipikusan hóttzárarak!

— Persze! — lélegzett nagyot a főkönyvelő, kinek a felesége reggel megparancsolta volt, hogy még a délutáni üzleti csúcsforgalom előtt kerítsen húsz darab originál nyugatné-met hajcsavarót. — Világos, mint a Nap az égen!

— Nyilván. — A főmérnök már egy savkö-zömbösítő mosolyt is megkockáztatott önma-gának. — Ahol nincs, ott ne keress!

A bagatellizálásra ítélt főtechnikus tetőtől talpig vérbeborult:

— De a fiam!... Ha itt hivatalos időben baleset történt volna!... Hiába, hogy egy gyerek, de az illetéktelen behatolás kollektív meg nem akadályozásából előálló baleset a soros prémiumunkat dönti a sárba!... Ezt elfelejtjük?!

Mérsékelt égövünk alatt április végén még kevés a légy. Vékony döngésével csupán egy kezdte kaszálni a jelenlevők idegeit.

Az igazgató borult ki elsőnek: az ő prémiuma szokott a legnagyobb lenni. Hirtelen fölugrott, sarkig vágta az ajtót:

— Portás! Portáás!!... Hol a portás!? Alszik itt mindenki!?

A közvélemény élénken oszlott meg.

Egyesek a megyei lapnak adtak igazat, miszerint a portásfülke azért dőlt össze, mert Jordán bácsi a hivatalosan szigorú, ám éppen ezért humánusnak ígérkező felelősségre vonás előtt néhány másodperccel magára szakította. Mások viszont az AFP kommentárjára esküdtek, mely elég világosan utalt arra, hogy a végső kétségbeesésében magát eltorlaszoló portást két, sebtében beszerzett exkavátorral ásták ki fölkéjéből... Az eseményeknek ez az apró, de nem egészen lényegtelen mozzanata talán már örökre felderítetlen marad — tény viszont, hogy az ominózus hajnali dokument még aznap az igazgató íróasztalán feküdt, miután megjárta az összes Vezetői Kezeket, s miután az összes Vezető Fejek csendes ámulással mozogtak aprókat balról jobbra (illetve jobbról balra), jelezvén ezzel, hogy a nehéz úton megszerzett papírust életükben sem látták!...

„A felmutatott negyedívnyi, közönséges bankposta papírról ezennel hivatalosan megállapított, hogy az nem egyéb, mint egy Bp. Nyugati pu.-n kiállított, lepecsételt és dátumozott MÁV formanyomtatvány, mely egy Debrecenbe tartó szerelvényen volt hivatva jelezni, hogy a BHK. 9674/Ky jelzésű személyszállító vagon az út egész tartamára a hegésdörgedelmi turistacsoport részére foglaltatott le.” (Befejező részlet az ABÉSZEFEHITÉ tárgyalótermében fölvetett jegyzőkönyvből.) A huszonkilenc aláírás közül mindössze egy olvasható, legalul, balra: Jordán Pál, vizsgázott kapu- és vagonőr. S még lentebb, ugyanazokkal a gyöngybetűkkel: Az ünnepi jutalompenz járja nekem, mert mindenkivel beirattam a telefonokat!

Az igazgató először személyesen akarta felkeresni a tájegységi vezérigazgatót, aztán mégis a telefon mellett döntött, s miközben várta, hogy a titkárnője bekapcsolja a vonalat, rövid imát mormolt a felettünkvalóhoz, hogy kies hazánkban szerencsére még nem kultiválják a televíziós távbeszélőt.

— ... Ne beszélj! — ásított a vezér, majd bocsánatkérőleg tette hozzá: — Alig aludtam valamit az éjjel... megint a májám.

— Szigorú diéta, kérlek szépen, szigorú diéta! — készségedet emez. — ... És tudod, ha egy kicsivel arrébb megy a hordó, hát!...

— Hallatlan!... És azok a hordók nem voltak üresek, azt mondd?

— Pontosan, kérlek szépen!... Bár voltak szinthianyosak is, de már birtokában vagyok a hiteles adatoknak: hétezerhétszáz tizenegy liter... kereken.

— Képtelenség!... Elgondolni is képtelenség! — békétlenkedett a vezér. — Hogy teli hordókat üresként lopjanak be valahová!... Mondd, ez az a főtechnikus, aki olyan remek keszeget tud sütni vajban?

— Ez, kérlek szépen... és akkor most, kérlek tisztelettel, vezérem és parancsolóm, most én ezt a hétezerhétszáz liter váratlan jövedéket hivatalosan is beje...

A vezér hangja álmos-szigorú lett:

— Egy szót se tovább, kérlek szépen!... Nem akarok tudni a ti pisz... szóval a magasabb szempontokból szinte pszilicsárának mondható ügyeitekről! Vagy nincs neked felelős beosztásod?!... Nna!...

Pár nap múlva emberünk mégiscsak beposzkizott a központba, de gondosan kerülve a vezér tájékát, az adminisztratív igazgató szobájába nyitott be. A köpcös alvezér aprókat vidámkodott:

— Há-há! Hol jársz, ahol a madár se jár? — Ártatlanul villant a szemüvege. — Remélem, semmi zúr, csak éppen jöttél, megkóstolni a snapszomat! — Három ujját szájához csippentve cuppantott. — Ilyen... Most jártak itt régi ismerőseim odaátrol, és megleptek néhány üvegcsével... Parancsolj... Na?... Ugye!... Nem azért mondom, barátocskám, de ezek a fránya kapitalisták!...

A témát elszopogatták egy fél óráig, de a könyvek főfő velője hiába rázogatta az ujját, hiába rezgettette lapátfület, igazgatónk egyre csak az orrát lógatta a poharakba... Ezt látva, a vendéglátó végül is lovat váltott:

— Mi van mostanában veletek, vidéki vezetőkkel?... A napokban is egy barom telefonált a vezérhez, és valami stiklijét akarja bejelenteni. — Merően nézte vendégét. — Szerencsére a pacáknak, hogy az öreg nem árulta el a nevét! Mert mi van? Egyre nagyobb jogkört kaptok, hogy strukturánk megközelítse a világszínvonalat, és akkor!... Majd adtam volna én a pacáknak! Világszínvonalon!... — Töltött még a poharakba, úgy tette hozzá.

— Jobb, ha tölem tudod!

III.

A vezérigazgatói titok némiképp elavult, de még nem minden ereszékében avitt őrzője könnyedén megérintette igazgatónk kezét:

— És mondja csak, cukrom... nekem igazán elárulhatja... honnan csapta el azt a hetvenhét hekto lötytyöt?

Emberünk igyekezett méltóságteljesen ki-egyenesezni ültében:

— De izé... Csak nem képzeli?! Ha én egyszer azt mondom!

— Egyszer mindenki azt mondja — legyintett a titkárnő, aki előszeretettel szokta magát teltkarcúnak titulálni. — Sőt, többször is. De a végén mind lejjebb adja... És ezzel nem célozgatni akarok, cukrom, mert hogy maga majd egy évtizedes ostrom után sem...

Emez indignálódva csavargatta a fejét:

— De drága izé...

— Cukor! — csapott le a titkárnő. — Ennyit legalább megérdemlek, húszéves ismeret-ség után!

— Drága cukor — bökte emez a belekény-szerített szót félpofára. — Ahhoz hangulat kellene... szituációjó... meg minden... — Kétségbeesetten kapkodott mentőöv után: — De mikor most is az a barom főkönyvelő-jük!... Szóhoz sem hagy jutni, hanem valami papol a stiklik elboronálásának világszínvonaláról...

— Konyakkiséréttel! — emelte föl ujját a titkárnő, majd behelzgon tette hozzá: — Ez azért nem mindegy, beláthatja... bár én a White Ladyt jobban szeressem.

— Két White Lady! — bődült el a gyötört férfi, és továbbra is bűnük eresztette a fejét: — Mert ha még ellopták volna azt a hetvenhét hektót, akkor lehetne valamit csinálni. De így?!... Egyszerűen odahozzák, odaorozzák nekem, mint valami aljas bérgyilkosnak, bele-vágják a pofámba avval a nyolc hordóval, hogy az a!...

— Na-na!...

— Elnézést, izéke...

— Cukrom!

— Cukrom.

— Ezt már szeretem! — vidámodott a teltkarcú dáma, és bizalmasan rádólt a kisportolt asztalkára. — Látja, csak egy kicsit kell hozzám jónak lennie, s máris mindenem a magámé!... A titkaim is!

Az igazgató papiruszvékony két füle szem-melláthatólag hegyesedett. A bájdús titkárnő töprengő arcot vágott:

— Egész pontosan még én sem tudom, túl kevés levelet és telefont bonyolítottam le eddig ez ügyben... — Lány pillantást vetett a férfire, és mivel úgy érezte, hogy sikerült, kipróbálta az egész presszón. — De magának megtróbalok gondolkodni egy kicsinyég... — Aprókat ütögetett az orrára: — Mondja csak: a Vállalat Fennállásának Kétségfél Évtizede alatt mi előzte meg az új szakaszokat?

Emberünk reménykedő ábrázata egy pillanatra alatt beborult:

— No de... cukor!... Hogyan emlékezzek én már az összesre?!

— No-no!... Nem is egyenként gondoltam praktice, hanem úgy összességében, ideológice!

— Hát... az volt, hogy... vagy mi autóz-tunk a központba, vagy a központ autózott hozzánk, és részletes eligazítást kaptunk.

— Práctice és ideológice! — bólogatott a titkárnó. — De mindezeknek volt egy közös jellemzőjük. — Jobb keze ujjait kiterjesztette: — Mi volt a közös jellemzőjük, cukorfa-lat?!

Emez kicsit kántáló hangon kezdte:

— Eddig minden új szakasz előtt... minden eddigi új szakasz előtt... — Ijedten felpislogott. — Mondja, cukor, nem felelhetnék inkább a szakosított filozófiából?

— Nem, fiam! Ha én gondolkodom, akkor maga se restellje!

Emberünk eltöpörgött egy darabig, aztán kivágta, teljes kínban, lesz, ami lesz alapon:

— Eddig minden új szakasz előtt felvilágosítást kaptunk!

— Nna! Tud maga, ha akar! — dőlt nátra elégedetten a titkárnó. — Hiába, akit én menedzselek!... Szóval, felvilágosítást kaptak, de — főlemelte a cigarettát. — általában kaptak! Érti?!

— Nem.

— Nem is márkol maga akkor premcsit mostanában!... Hát idefigyeljen, kisfiú! Általában kapták, mert általában volt rá szükségük; a központiak konkrétan kapták, mert konkrétan volt rá szükségük!... Világos?!

— Világos. — Az igazgató összehúzta a szemhéjait, majd fölülvöltött: — Mert a stílik nagyobb részét fönt csinálták, de fönt is simították el!

— Brávo! — tapsolt a titkok hú őrzője. — Brávo, cuki! Ha így halad, rövidesen bizonyítványosztás lesz... Elvileg tehát így lehetne definiálni: belterhes volt a zúr, külterhes volt a felvilágosítás — most viszont (szigorú összhangban a világszínvonal követelményeivel) a zürsinálás jogát kitolták, mintegy külterhesítették, hát belterhesíteni kellett a felvilágosítást... Maga is tanult logikát, kicsisztem! — A kemény munkától ernyedten dőlt a férfi vállára, és elgyengülten sutogta: — Ezt tette magának ma délelőtt az a kopaszisten... Fizeszen, cukor, és menjünk. Megkapja a bizonyítványt, világszínvonalon!

Emez kétségbeesett könyörgőre fogta:

— De igazán, izé... cukorkám!... — Felállt, lassan farolt kifelé. — Úgy érzem, ettől még eltekinthetünk... kell nekem még fejlődni.

Másnap reggel már rögvest tíz óra után saját irodájában emelte magasba az ujját:

— Szomorú lennék, főmérnök kartárs, ha elkerülte volna a figyelmeidet, hogy új szelek nyögötek az ós magyar fákat!

Amaz riadtan ült feljebb a széken:

— Ho-hogyne, kérlekálással!... Valahány elemző cikk a napi sajtóban és a szaklapokban, én mindent... biztosíthatlak...

— Nagyon helyes, bruderám, nattyon helyes, de... — Harminc másodperc hatásünetet stoppolt az óráján. — De minde csak általános: ha úgy tetszik, csupán külterhes tájékoztatást adhat! Márpedig az új stik... az új nyögések beköszöntekek ezt elégtelennek kell itélnünk!... Világos?!

— A legteljesebb mértékben! — harsogta a másik, teljes zavarodottságában szokatlanul vékony fejhangon.

Az igazgató kedvesen bólogatott, konstatálván, hogy a kioktatás lassan-lassan megteszi hatását:

— Namármostand... Eme általános, külterhes felvilágosítás jótékony fényében... fényén túl... fénye csóvájában... egye fene... szükséges van egy intenzív, ha úgy tetszik, belterhes felvilágosításra... Figyelsz, öcsi?!

— Igenis! — sipította a másik.

— Jól figyelj, mert nincs ismétlés: betáplálom, és egyenest indulsz az életnek sűrűjébe, atyafej!... Ha tehát nekem még egyszer azzal jössz például, hogy a tárolóedények műszaki és konstrukciós állapota mögöttem marad a világszínvonal... — mindkét mutatóujját felemelte... — ezt jegyezd meg, bruder, mert ez a legújabb varázsige!... mögöttem marad a világszínvonal letagadhatatlan követelményeinek, akkor én nem esem töprengésbe, mint eddig tettem, hanem úgy levonok a dohányodból, hogy arról kódulsz!... Magyarul beszé-

lek!? Nna. És ezt ne macerálásnak vedd, öreg sporttárs, hanem a legteljesebb baráti és kartársi jóakaratra. Különben miért kaptál volna te önálló jogkört, kedveském...

A főmérnök félóra múltán már saját szobájában gombolgatta a mellényét, ami cselekvés nála a mély töprengések és még mélyebb elhatározások korszakát jelezte:

— ... Bizonyos értelemben azt is mondhatnám, gyermekeim, hogy a kétségtelen konkrétumoknak determináns kihatásait nem a legésszerűbb dolog elkendőzni... — A főkönyvelői és főtechnikusi fülek idegesen berregtek föl. A vállalat második embere elmerülten babrált a gombokkal. — A magyar goulasch, a portáldaruk és a rövidfilmek sikerei után bizonyos fokú vakság lenne arra az álláspontra helyezkedni, hogy mindenki a más fájáról rázza le a maga cseresznyéjét... Nemdebár? — Hosszan tapogatta az állat, majd határozottan belekaszált a levegőbe: — Úgy bizony, uraim! Ami a cseresznyerázás problematikáját illeti, határozott odairányultságot kell vennünk, hogy... hogy... mindenki teremtesse meg a maga cseresznyefáját, és azt rázza!... Hozzászólás, kiegészítés?... Nincs! Végeztem, fiúk!

A főtechnikus leballagott a mélybe, és gracióz mozdulattal intette magához a raktármestert:

— Feketeagyú kispofám, közölnöm kell magával, hogy ha a gondnok még egyszer olyan gumicsövet talál, amiről én nem tudok, hát kurucvilágot csinálók itten!... Nem ismernek maguk még engem! Azt hiszik, hogy a hatúszas falvédőről kapartam össze magam?! — Zsebrevágott kézzel rezegtette a bal térdét. — Elmúltak azok az idők, mikor a hátam mögött lehetett faszolni a váratlan jövedéket ott a pincegádor alatt!... A világszínvonal szele betette hozzánk a lábát, és én csak azt tudom tanácsolni magának: le a cseresznyefáru!... Az én bőrömre nem fogják hülyére lopni magukat!... Ez egyenes, kartársias beszéd, remélem! Mert ha nem, tudok én szebben is, de olyat, hogy belekékülnek!... Nna. Most pedig hozzon be az irodámba egy üveggel, nem bánom.

A csupagöndör raktármester szórakozottan az alraktármester poharába verte a hamut, s előrehajolt:

— Mert nehogy abban a felforgató téveszmében ringassuk magunkat, atyus, hogy én meszet ettem! Világszínvonal, vagy nem világszínvonal, ha még egyszer belevakarász a süteményembe, én úgy megfúrom magát, hogy hivatásos gyepmesterként fogja tengetni életét a nyugdíjig!... Erről biztosíthatom! — Felhajtotta a maradék kisüstit. — Felőlem mindenki kacsalábon forgó villát építhet, Trabantot vehet, de az én vityillómat, az én Wartburgomat ne veszélyeztesse senki, mert akkor előszedem az úri nevelésemet!... Értem?!... Nna, ezt már szeretem, lássa... Hát fizethet még egy rundót, aztán nyomuljunk az anyánkba, hogy egészen finom legyenek, mert máma még le akarok állítani négy betont az új kerítésemhez.

IV.

„Megvizsgálván egyrészt, hogy fent nevezett Jordán Pál hites kapu- és vagonör konok hallgatásának háttére az eltökélt félrevezetési szándék — másrésztől felmérve, hogy ugyaneme személyiség a népvagyon megkárosításának körmönfont módját választotta (hiszen heteken keresztül makacsul terjesztette, hogy üresek a hordók) — minden tényező odakonkludáz, hogy őt a kapuörzés makulátlan jellemet kívánó posztjára alkalmasnak ne tartsuk; ugyanakkor azonban az ilyen esetekben nálunk már hagyományosnak számító humanizmust se tagadjuk meg, és ezért a VI. sz. egységünkhöz délutános kapunyitogatónak helyezük — mert ezt követeli tőlünk a világszínvonalért folytatott kitartó küzdelem is, determetice.”

— Helyes! — mondta az igazgató, tollát a szignálásokhoz előkészítve. — Csak semmi halogatás, tologatás, elkenés!... Munkásokól, oda üt, ahova köll! — ez méltó hozzánk...

Felvinnyogott a telefon, és a kattogó vonal túlsó végén a vezéri hang sejtett föl. A nagyfőnök mindenekelőtt néhány vidám, felhőtlen ó hangot bocsátott ki:

— Nem tudom, mi a véleményed... Mert természetesen nem utasítalak, és ha utasítanálak, akkor sem utasítanálak, mert a korszerű menedzselés alfája és bodegája ilyen kérdésekben... ö-ö-ö, szóval... eszembe jutott az este, ahogy ezekkel a huncut német exportörökkel kvaterkázunk, hogy voltaképpen kell-e piros bor a vajbansült keszeghez, vagy nem kell?... Tudod, galambom, ahogy öregszik az ember, úgy felejt.

— Hehe, hehehe!... Ezt te nekem, vezérem, ezt az öregedést te csak nekem ne akard beszélni, hiszen úgy gyűrőd az ipart, ahogy egyikünk sem a tájegységé!... Ami pedig a borproblémát illeti, valóban le kellene rendezni. Legokosabb volna talán, ha főtechnikusunkat berendelnéd egy kis labormunkára, hehe!... Mert ilyen esetekben a gyakorlat, kérlek szépen, egyedül az lehet döntő!

A vezér elismerőleg cöcögött a vonal túlsó végén:

— Kitűnő, kérlek, kitűnő! A gyakorlat! Hát persze!... De hogy fölösleges költségbe ne verjelek benneteket... benzin, napidíj, ilyesmi... fejtegetésedet hallgatván az ötlött föl bennem, hogy ezek a kapitalista vendégek úgyis saját kocikkal vannak, miért ne fogyasszák ők a benzinjüket, az ördög a burzsoá fajtájukba!... Hogy szóval, mi mennék hozzatok. Mit szólsz?... Ha jól meggondolja az ember, ez is az imperializmus elleni harc egyik formája!... Igen?... Örülök... Hát akkor holnap este. Teríttess úgy negyven főre, ne többre, mert takarékoság is van a világon!... Kösz-kösz! Szerrvusz, drága barrétom!

— Vén orgyilkos! — morogta az igazgató, mikor megszakadt a vonal.

A vezér megigazította a nyakkendőjét, és közelebb hajolt jóakarátulag:

— Nem is olyan hitvány ez a váratlan jövedék!... Ami azt illeti, nem jártál te olyan rosszul ezzel a hetvenhét hektóval: legalább nem kell manipulálnod az évi mérlegen... És ha meggondolod, hogy közvetlenül tárgyalj az exportörökkel! Én csak... ö-ö-ö... hogy úgy mondjam, a szükséges minőségi ellenőrzést és a tervfegyelmet szállítom, hehe!

Féltizenkettőkor behozták a korhelylevést, utána az est fénypontját, a borosvajban sercegő-fortyogó keszeget. „Fenomenál! Wunderbar!” — áradoztak az exportörök, és a buli végefelé háromszor is megígérték az igazgatónak, hogy kizárólag tőle szerzik be berkenyész és szotyolaszükségletüket, de csakis akkor, ha a sült keszeg receptjét megkapják — vámentesen.

A Nap már az utolsó csipát is kitörölte a szeméből, mikor a vezér a kapuban még egyszer megveregette igazgatónk vállát:

— Bruderám, te a szerencse lovagja vagy... nem túlzás! Igyekez, hogy a legközelebbi felhajtás is ilyen fényesen sikerüljön, és akkor rövidesen lehengerled a tájegység összes ABESZFEHITÉ vállalatát!

És nemsokára következtek a brazil meg az izlandi üzletkötők. A vezér otthonosan helyezkedett el a sarokfotelban:

— Látod, tezsver... proszit... milyen jól jártunk mind a ketten evvel a fránya világszínvonalal: azelőtt nekem kellett dugdosni a reprez lötytyöt, és az eredményes eladások után te vetted föl a premcsit — most viszont te izzadsz az én pluszjövédelmemért, cserébe viszont megjárhatod az indiai maharadzást... Tabula ráza — tette hozzá egy idő múlva rejtélyesen. — Tabula ráza!

— Ne káromkodj, vezérem! — riadt meg az igazgató, és még mondta volna, hogy debizony, korábban ő nem részesült a fejedelmi fogadások gyönyöreiben, most viszont az egész nagyfőnökség itt ül, úgy, hogy a dolog nem egészen gílt — de borközi állapotban is maradt annyi lángeze, hogy mondandóját az ötvennyolcas évszázadú kényelűbe fojtja.

S ki tudja, nyert-e ezzel, vagy veszített?

Huszonkét pénz karácsonyra

1.

Huszonhat évig csak pénzt kért hazulról. Előbb öntudatlanul, mert gyermek volt, később az iskolai években már tudatosan. Gimnázium, egyetem végeláthatatlan sorban szívta, húzta a forintokat.

Szülei odahaza számolatlanul körbejárták a rogyant házikót, és néhány üdvözlő sor nyomán büszke út vezetett a megbillent léckerítések mellett a postáig meg vissza. „Ez a fiú sokra viszi. Tanult ember lesz. Az első a cselédsorról...” A hajlott gerincű mestergerendák alatt visszafogott ebédek szaporították a ráncokat. Festő, fényképész, szobrász nem örökölte meg azokat soha. Mégsem mennek veszendőbe, mert az élet a saját arculatára vési ki a medreket a nyolcvanhoz közeledő tél vakító fehérségében. Maradandóságuk a testben, a vérben vagy, s kihalni csak magával az emberrel képesek. Soha nem tudja meg senki, mi maradt a beteg ajtók mögött.

Ők azok, akiket már csak az adás öröme éltet!

Nagy ritka hazamenetelekor elbűvölten nézi, mennyire lerövidült az út a világok között. Apja sohasem tapsolt. Talán azt sem tudja, hogy az összeverődő két bőrtalpas kéz hangot ad, ha önfelédten összecsókolózik. Másfajta öröm járta nála! Egy-egy pakli dohány, nyálasan összesodorva, s néhány pohár bor és a késő este feljövő hold munkát tiltó szikár parancsa nyomán a napi gondok csokorba gyűjtése. A színházat, a fényt, a sikert, vagy magát a tapsot a mezőn elvetett búzaszemek dicsérete, az állatok farbaverése jelentette. Keze nem járta be a rivaldát dicsőítő utat. Nem kért porciót a világ asztagából, a politikából sem. Ha szembetalálja magát velük, megtorpan, keresi a szavakat. Fél kiejteni a gondolatokat. A betűk úgy elmerültek emlékezete örvényében, hogy egy-egy mentésnél, amikor megkérték, kurtítsa alá valami passzusra a nevét, mint két gazdátlan tutaj, úgy forgott, kormányozatlanul a két X a papíron. Ez alól talán csak egy kivétel volt: a téesszervezés. Akkor „az anyjuk” vette kezébe a göcsörtös kormányt, végigvezetve a sercegő tollhegyet a belépőnyilatkozaton az „apjuk” kezében.

Azóta darazsak rajzanak, ha előkerül a ládafiából: ki is írta alá tulajdonképpen a lajstromot?

Éjszaka, amikor fekete fénykoszorúban kést köszörülnek a szelek, a zsörtölődés agyonüti az álmatlan magányt. Örökké újraéledő dicsérete a fiúnak, no és a kárörvendéssel vegyített apai kacarászás zárja a napot.

Megérkezésekor anyja legelső dolga, hogy szemügyre vegye: nőtt-e, fogyott-e, van-e emberi formája, színe? Óvatosan körbejárja, szemével tapogatva, mint az újévi malacot és elindítja fél-tésárját:

— Csontvájsz vagy. Seszinű. Kiszivott a városi levegő. Fehér vagy, mint a hótt ember valoga. És tartatlan is. Biztosan nem eszel rendesen. Levest egész biztosan nem. Csak lótsz-futsz, kutyafutásban bekapod. No majd itthon! Tömök valamit beléd, ne félj! Egy kicsit megiperedsz legalább...

Amikor mindezt megállapítja, egyszuszra kimondja, köténye csücskével megtörli arcát, megcsókolja, megfogja a kezét és elvezeti hátra. El egészen a disznóólig. Az a büszkesége, reménye. Hosszúra kell igazítani a fiúi lépteket mellette, mert lemaradna. Egész életében sietett. Évtizedek hevülete viszi, sodorja előre, mézsmarta, földragta tenyere repedten fordít hátat a világnak, apró ereken, lassú patakfolyással nedvet eresztve, vizes vért kever a marok, s ha sajog, újabb ígára fogva bemelegül, szűnik a láz, mákonyos fájdalomcsillapító, örök nyugtató és menekülés: a munka!

Ilyenkor titkon nézi őt. Látja csillogni, megfiatalodni. Nem hiszi el, és nem is hitte el soha, hogy alkonyát tiporja. A szíve csak harminc. A hite, az akarata csak húsz. Lelkiismerete pedig olyan tiszta, miképp a csecsszópoké.

— Ne, te ne, ne, szürke! — mondja tenyerével jó nagyokat odapaskolva a feketefoltos disznónak. Érződik, mennyire óvatosan teszi. Inkább csak szeretetből, hálából, mert önagsága volt kegyes egész éven át szorgalmasan enni és meghízni. Oly méltóságosan cammogott széle-hosszan, akár egy nagyherceg.

— Na, mit szólna hozzá? — kérdezi, és az áhítattól úgy kitágul a szeme, nagy kerekre, mintha az egész világot egyszerre akarná dicsérni. Szeme a cselédkönyv írása szerint barna. A fiú tenger-tükrében viszont a búzavirágnál is kékebb.

— Szép mi? Meghiszem azt! Irigyelnek is érte. Főleg azok, akik csak a sonkáját kívánják s nem a munkáját! Elfogadná a bendőjüket. De el ám! Szerinted mennyi lehet?

— Hát... — feleli a fiú és úgy tesz, mint aki töpreng, rakosgatja a számokat, a mázsákat. Hallgat. Lassanként kezdi megismerni anyját. Tudja, elég egy szemvillanás, elég néhány kilóval kevesebbre értékelni a szürkét, máris kacagni kezd, a városi hozánémertésén. És nála a kacagás könnyekkel jár. Rázza, kegyetlenül rázza. Megy össze, fogy, olvad a hisztérikus kacaj lángjában, miképp tűzben a viasz.

De most egyetlen mosoly, a tervezgetés annyi csillagot varázsol a homlokára, hogy a fiú nem győzi számbavenni. Azelőtt ezt észre sem vette...

— Több, mint négy mázsát nyom — mondja felegyenesedett hangsúllyal, nem várja meg a „mustrálgatás” eredményét. — Négy mázsa húsz kiló! De etetni kellett ám! Kellott bizony. Tudod, mit megevett? Azt a rengeteg árpát, répát, kukoricát, krumpelit, darát. Apád nem győzte hordani. Ki is ürült a kamra! Meg a padlás. Még venni is kellett hozzá. Azért kértem tőled a pénzt a jómultkorában. Darára. Apád nyugdíja, tudod, bagóra is kevés.

— De megérte — teszi hozzá a zavart tömondatot a fiú.

— Meg bizony! Szép egy állat, mondhatom... Most eladom. Veszek belőle egy kisebbet. Azt megöljük magunknak karácsonyra. Nekünk elég lesz az is. Amit apáddal megeszünk, az már egy macskának is elég. De vágni azért kell. Úgy illik. Már a kóstolók küldése miatt is. És a zsír miatt is, hogy ne kelljen venni. A bótit nem szeretjük. Eddig megsegített a jóisten. Minden télen tudtunk böknöni egyet. Ezután is szeretnénk. Neked is küldök belőle...

— Ezt eladom, és még pénzem is marad. Majd tízezret kapok érte. Tízet! Ötért veszek egy másikat... az annyi, mint öt... öt marad. Abból hármat megtartunk magunknak. épp annyi hibádzik a sirkövünkből. Mert csináltatunk. Nagy fehér lappal a tetejibe, hogy ne legyen rá senkinek se gondja, hogy ne füvesedjünk ki. Te messze laksz... Kettőt pedig neked adok!

— Ne beszéljen ilyet, anyuka! És a pénz sem kell, nem azért...

— Te csak ne magyarázz! Tudom, hogy szegény vagy, mint a templom egere. Mert csak azzal a papírokkal törödsz. Miért nem választasz valami tisztességes szakmát? Egy rendes iparos nem szűkölködik semmiben. Több lenne a pénzed...

— De...

— Semmi de! Kapsz belőle és kész! Ha nem is sokat, de kapsz. Mi is szűkölködünk. Apád hétszáz forintját forgatjuk. Mert nincs az a sok, amelyik el ne fogyna, és nincs az a kevés, amelyik elég ne lenne. Be kell osztani. Asszony kellene, mert a te kezedből el-

folyik a pénz. Tanuld meg: ha egy kakas rüg, a tyúk kaparhat. De ha a tyúk rüg, hiába kapar a kakas. Itt is én irányítom apádat, mert az se ért a pénzhez. Szegény ember pedig csak úgy tud létesülni, ha megfogja a pénzt. Veszünk neked egy télikabátot. Ne mondják a faluban, hogy ilyen sokra vitted, újságba írsz, kabátod meg nincsen!

A fiú állt és messzire nézett. Nem tudta, sírjon, nevéssen, örüljön avagy elbujdosson szegényében. Talán ezek az apró pillanatok, anyja feddő szavai nyomán, ezek amelyekben kesernyés fájdalommal gondol hön áhított „mesterségére”, a tollforgatásra. Az ő finom lelke megtéríti néhány gondolat idejére, de ha másra terelődik a szó, marad minden a régiben. Csak a szeretet-piramisa nő egyre nagyobbra, hatalmasabbra.

2.

A napokban csomagot kapott a fiú. A csomag tetején levél.

Kedves Fiam!

Biztos meg fogsz lepődni te is, milyen nagy baj ért most kedden minket. Várom a dísznót a húszuzemnél, bejön a traktor, nincs dísznó. Mondják vissza köllött vinni. Megdöglött. Majd megőrültem. Elveszett az a gyönyörű szép állat. Tízezer forint. De csak leszűrták volna. Akkor még meg lehetett volna füstölni. Így a cigányok jártak jól. Elvitték. Magukkal húzták. Nekik jó karácsonyuk lesz.

Most már bele köll nyugodni. Büntetett az Isten. Csak ezt tudnám miért. Miért.

Tudod milyen a nép. Örülnek az ember káranak. De valahogy csak lesz. Csak egészség legyen.

Írjal, megkaptad-e a csomagot. Alma van benne, de nem fért bele mind. Fogyaszd egészséggel. Az ünnepekben, ha tudsz, gyere haza. Csókolunk. Írjal.

Az újság megérkezett. Elfelejtetted bekarikázni melyiket írtad te. A szennyest is küld. Vagy hozd.

Anyádék

A csomagban, az almák között, a fiú egy bagarolos dobozt lelt. Benne: két húszforintos, egy fémtíz, négy kétforintos, öt egyforintos, kettő ötvenfilléres, hét húszfilléres és egy tízfilléres.

— Ó, ha az anyáké lenne a világ! . . .

Szabó Ernő

A tűz a víz

Az aprószögbe asztalt vernek
Kabáton himbál a fogas
Feszülve támasztja ki a
nyárfát a részeg Egy kakas

tyúk alatt verdes — nem tudom
meddig hurcolja a kutyát
a csont és mégis mormolom:
hanem azért csak menj tovább

Megszokhattam már hogy a boltban
mutat a nyelv nem mér a mérleg
s a paradicsom tizdekás
súlyokká válik míg hazaérek

hogy azt mondják a tűz az víz
hogy szélcsend van — és a hajam
arcomba csapja közben egy
némán vigyorgó szélroham

Egyetlen mozdulat

Látom: megáll a kerítés
előtt napraforgót forgat
Ágaskodik az almafához
karjában virágok karjában holtak
Karjában házak városok
bokrok melyeket ismerek
karjában én a csönd talán
egyetlen mozdulat lebeg

Lelkes Miklós

Hegytető

egy szőke óriásra vártunk
mesebeli sziklaevőre
milyen lehet ez a világ
a szítakötők nagy gömb-szemében?

arcunk előtt a zöld megállt
csöpp réseken átbújt a kék is
a barna lepkék észrevétlen
pihentek a fatörzseken

önmagát rejtő csillogó
nagy köreit néztem a tájnak
s az ellentétes éveken
szivárványesők ázuhogtak

közben a forrás lassan itta
a tücsök hangos csend-idejét
kigyúlt, lobogó tükrökön
sokáig égett a rigófütty

Ballada

Virágok hullnak, hullnak
higanyfoncsoros tóra.
Nagy éjféli mezőkön
vakító csillagóra.

Izzanak ezüst hálók.
Kékezüst hegyre szállnak.
Kékezüst fák megörzik
levetett kék ruhádat.

A perc hulló öröklét.
Csókom viszonzod sírva.
Nyugtalan melled lassan
édes körét leírja.

Virágok hullnak, hullnak
higanyfoncsoros tóra.
Fájdalmas arany szikrát
sikolt a csillagóra.

